Adelbert von Chamisso

Peter Schlemihls forunderlige historie

Bibliotek 1800

Adelbert von Chamisso

Peter Schlemihls forunderlige historie

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Copyright and conditions of use

Fortale

Til

Julius Eduard Hitzig

fra

Adelbert von Chamisso.

Kunersdorf,
den 27. Sept. 1813.

Du glemmer ingen, du husker også nok endnu en vis Peter Schlemihl, som du for nogle år siden har set et par gange hos mig, en langbenet fyr, som man anså for dum på grund af hans kejtethed, og som gjaldt for at være doven på grund af sin langsomhed. Jeg holdt af ham – du kan ikke have glemt, Eduard, hvorledes han i vor grønne ungdom blev taget med i vore sonetter; jeg førte ham med til en af de poetiske soiréer, hvor han faldt i søvn, endnu mens jeg skrev, uden at vente indtil jeg fik det læst. Nu husker jeg også en vittighed, som du sagde om ham. Du havde nemlig allerede tidligere set ham, Gud ved hvor og hvornår, i en gammel, sort pelsfrakke, som han endnu den gang altid bar, og sagde: "Hele fyren må siges at være lykkelig, hvis hans sjæl blot var halvt så udødelig som hans frakke." – Så lidt blev han regnet for blandt jer. – Jeg holdt af ham. – Fra denne Schlemihl, som jeg for mange år siden har tabt af syne, stammer de blade, som jeg vil meddele dig. – Kun til dig, Eduard, min nærmeste, kæreste ven, mit bedre jeg, for hvem jeg ikke dølger nogen hemmelighed, vil jeg meddele dem,

kun til dig og så naturligvis til vor kære Fouqué, der er lige så inderlig sammenvokset med min sjæl som du – men det er blot som ven, ikke som digter, at jeg meddeler ham det – I vil forstå, hvor ubehageligt det ville være for mig, hvis det skriftemål, som en ærlig mand aflægger ved mit bryst i tillid til mit venskab og min redelighed, blev stillet offentlig til skue i et digterværk eller blev behandlet på en profan måde som et foster af dårligt vid, noget, det ikke er eller må være. Rigtignok må jeg tilstå, at det er til skade for historien, som under den gode mands hånd kun er blevet naragtig, at den ikke er blevet fremstillet af en mere øvet hånd med hele sin komiske styrke! – Hvad kunne ikke Jean Paul have fået ud af den! –

Endnu blot et par ord om måden, hvorpå disse blade er kommet mig i hænde. I går morges tidlig, da jeg vågnede, blev de leveret til mig, – – en løjerlig mand, som havde et langt, gråt skæg og en ganske forslidt, sort pelsfrakke, og som bar en botanisérkasse på skulderen og havde tøfler udenpå støvlerne trods det fugtige, regnfulde vejr, havde spurgt efter mig og ladet dette ligge til mig; han havde sagt, at han kom fra Berlin. – – –

Adelbert von Chamisso.

P.S. Indlagt følger en tegning, som den begavede Leopold, der just stod i sit vindue, har udkastet af denne besynderlige skikkelse. Da han så, hvor stor pris jeg satte på denne skitse, forærede han mig den velvilligt.

Franz Josef Leopold: "Peter Schlemihl"

1

Efter en heldig, men for mig meget besværlig sørejse nåede vi endelig havnen. Så snart jeg var kommet i land med båden, tog jeg min ringe bagage på ryggen, trængte mig igennem folkevrimlen og gik ind i det nærmeste lille hus, hvor der hang et skilt udenfor. Jeg forlangte et værelse, karlen rettede et prøvende blik på mig og førte mig op på et tagkammer. Jeg lod bringe frisk vand og lod ham give mig en nøjagtig beskrivelse af, hvor jeg skulle kunne finde herr Thomas John: – "Udenfor den nordre port, den første villa på højre hånd, et stort, nyt hus af rødt og hvidt marmor og med søjler." Tak. Det var endnu tidsnok, jeg løste straks mit rejsetøj op, tog min nylig vendte, sorte frakke ud, trak omhyggelig mine bedste klæder på, puttede min anbefalingsskrivelse i lommen og begav mig straks på vej til den mand, der skulle hjælpe mig til at opnå mine beskedne forhåbninger.

Efter at jeg var gået op igennem den lange Nørregade og havde nået porten, så jeg snart søjlerne skinne frem imellem det grønne: – "Altså her," tænkte jeg. Jeg tørrede støvet af støvlerne med mit lommetørklæde, bragte kravetøjet i orden og trak i Guds navn i klokkestrengen. Døren sprang op. I forhallen måtte jeg underkaste mig et forhør, men portneren lod mig dog melde, og jeg fik den ære at blive kaldt ned i parken, hvor hr. John – spadserede med et lille selskab. Jeg kendte straks manden på hans velnærede, selvtilfredse skikkelses glans. Han modtog mig meget godt – som en rig mand en fattig djævel,

vendte sig endog om imod mig uden dog at vende sig bort fra det øvrige selskab og tog det fremrakte brev ud af min hånd. – "Se, se! Fra min broder; jeg har ikke hørt fra ham længe. Han er da vel rask? – Der," vedblev han, idet han henvendte sig til selskabet uden at vente på svar og pegede med brevet på en høj, "der vil jeg lade den nye bygning opføre."

Han brød seglet uden at afbryde samtalen, der drejede sig om rigdom. "Hvem der ikke ejer i det mindste en million," bemærkede han, "han er, undskyld mit udtryk, en kæltring!" – "Hvor sandt!" udbrød jeg med overstrømmende følelse. Det behagede ham, han smilede til mig og sagde: "Vær så god at blive her, min kære ven, siden har jeg måske tid til at sige Dem, hvad jeg mener om dette;" han pegede på brevet, som han straks puttede i lommen, og vendte sig derpå igen til selskabet. – Han bød en ung dame armen, de andre herrer tog sig af de andre skønheder, de, som passede sammen, slog sig sammen, og alle gik hen imod højen, der var dækket med roser.

Jeg listede bagefter uden at falde nogen til besvær, for ikke en sjæl brød sig om mig. Selskabet var meget oprømt, der blev spaset og spøgt, man talte undertiden alvorligt om letsindige ting, oftere letsindigt om alvorlige, og i fuldt mål gik viddet især ud over fraværende venner og deres forhold. Jeg var for fremmed til at forstå noget videre af det alt sammen, for bekymret og indadvendt til at henvende min opmærksomhed på sådanne gåder.

Vi havde nået rosenhækken. Den skønne Fanny, der, som det syntes, var dagens dronning, ville i sin egensindighed selv plukke en rosengren, hun rev sig på en torn, og ligesom fra de mørke roser flød der purpur ned over hendes hånd. Denne

begivenhed bragte hele selskabet i oprør. Der blev spurgt efter engelsk plaster. En stille, tynd, mager, langagtig, aldrende mand, der gik ved min side, og som jeg endnu ikke havde bemærket, stak straks hånden ned i den tætsluttende lomme i hans gammeldags frakke af gråt taft, trak en lille brevtaske op, åbnede den og rakte frøkenen med et ærbødigt buk det forlangte. Hun modtog det uden at vende opmærksomheden mod giveren og uden tak, såret blev forbundet, og vi gik videre hen imod højen, fra hvis top de ville nyde den vide udsigt hen over parkens grønne labyrint ud mod det umådelige ocean.

Det var virkelig et stort og herligt skue. Et lyst punkt viste sig i horisonten mellem det dunkle hav og den blå himmel. "Kom med en kikkert!" råbte John, og endnu førend tjenerne, der kom til ved råbet, havde sat sig i bevægelse, havde den grå mand med et beskedent buk allerede puttet hånden i frakkelommen, trukket en smuk kikkert fra Dollonds fabrik ud og overrakt den til hr. John. Denne satte den for øjet og underrettede selskabet om, at det var det skib, der var sejlet ud i går, og som holdtes tilbage af modvind indenfor havnens synsvidde. Kikkerten gik fra hånd til hånd, men ikke tilbage til ejermanden; jeg så med forundring på manden og kunne ikke forstå, hvorledes det store instrument var kommet ud af den ubetydelige lomme; men det syntes ikke at være nogen påfaldende, og man brød sig ikke videre om den grå mand end om mig selv.

Der blev budt forfriskninger omkring, den sjældneste frugt fra alle Jordens egne i de kostbareste skåle. Hr. John gjorde med lethed og anstand honneurs og rettede da for anden gang ordet til mig: "Vær så god at spise, den slags har De ikke haft på søen." Jeg bukkede, men han så det ikke, han talte allerede med andre.

Selskabet ville gerne have lejret sig i græsset på skrænten af højen vendt imod det udstrakte landskab, hvis blot ikke jordens fugtighed havde ængstet dem. Det ville være guddommeligt, mente en, om man havde nogle tyrkiske tæpper til at brede ud her. Ønsket var aldrig så snart udtalt, førend manden i den grå frakke havde hånden i lommen, og med en beskeden, ja ydmyg bevægelse søgte han at trække et rigt, guldindvirket tyrkisk tæppe ud. Tjenerne modtog det, som om det hørte sig til, og udbredte det på det sted, man havde forlangt. Selskabet tog uden videre plads på det; jeg så atter forfærdet på manden, på lommen, på tæppet, der målte over tyve alen på langs og ti på tværs, og jeg gned mine øjne uden at vide, hvad jeg skulle tænke om det, især da ingen fandt noget mærkeligt deri.

Jeg ville gerne have noget at vide om den mand og spørge om, hvem han var, men jeg vidste blot ikke, hvem jeg skulle henvende mig til, for jeg var næsten endnu mere bange for de herrer tjenere end for herrerne, som de betjente. Endelig tog jeg mod til mig og trådte hen til en ung mand, der syntes mig mindre fornem end de andre, og som flere gange havde stået alene. Jeg bad ham sagte om at sige mig, hvem den tjenstvillige mand i den grå dragt derhenne var. – "Han, der ser ud som en ende tråd, der er løbet af skrædderens nål?" – "Ja, han, der står alene der –" – "Ham kender jeg ikke," svarede han, og som det syntes, for at undgå en længere samtale med mig, vendte han sig fra mig og talte med andre om ligegyldige ting.

Solen begyndte nu at skinne stærkere og faldt damerne til besvær; den smukke Fanny rettede skødesløst det letsindige spørgsmål til den grå mand, som endnu ingen, så vidt jeg ved, havde tiltalt; om han ikke tilfældigvis også havde et telt hos sig?

Han svarede med et så dybt buk, som om der overgik ham en ufortjent ære, og straks havde han hånden i lommen, ud af hvilken jeg så komme tøj, stænger, snore, jernnagler, kort sagt alt, hvad der hører til det mest pragtfulde lysttelt. De unge herrer hjalp med at spænde det ud, og det strakte sig over hele tæppets areal – og ingen fandt noget besynderligt deri.

Allerede længe havde jeg været uhyggelig, ja ængstelig til mode; men jeg blev det fuldstændig, da jeg ved det næste udtalte ønske så ham trække op af lommen tre rideheste, jeg forsikrer dig, tre smukke, store hingste med saddel og ridetøj – for Guds skyld, tænk dig blot! Tre sadlede heste op af den samme lomme, hvorfra der allerede var kommet en brevtaske, en kikkert, et indvirket tæppe, som var tyve alen langt og ti alen bredt, et telt med samme omkreds samt alle dertil hørende stænger og nagler! – Hvis jeg ikke svor på at have set det med egne øjne, ville du sikkert ikke tro det.

Hvor forlegen og ydmyg end manden selv var, og hvor ringe opmærksomhed de andre end skænkede ham, så var dog for mig denne blege skikkelse, som jeg ikke kunne vende mit øje bort fra, så gyselig, at jeg ikke kunne holde det ud længere.

Jeg besluttede at liste mig ud af selskabet, hvad der syntes mig en let sag på grund af den ubetydelige rolle, som jeg spillede. Jeg ville vende tilbage til byen, og næste morgen igen forsøge min lykke hos hr. John og, hvis jeg havde mod til, spørge ham om den forunderlige grå mand. – Gid det blot var lykkedes mig at slippe således bort!

Jeg havde virkelig allerede heldig listet mig igennem rosenhækken og ned ad højen og befandt mig på en åben græsplet, da jeg af frygt for at blive set, idet jeg gik i græsset

udenfor gangene, kastede et spejdende blik tilbage. – Hvor forfærdedes jeg, da jeg så manden i den grå frakke komme gående bagved mig og hen imod mig. Han tog straks hatten af for mig og bukkede så dybt for mig, som endnu aldrig nogen havde gjort. Der var ingen tvivl om, at han ville tiltale mig, og jeg kunne ikke undgå det uden at være uhøflig. Jeg tog derfor også hatten af, bukkede og blev stående som rodfæstet midt i solskinnet med blottet hoved. Fuld af frygt stirrede jeg på ham som en fugl, der er fortryllet af en slange. Han selv syntes at være meget forlegen; han hævede ikke sine øjne, bukkede gentagne gange, trådte nærmere og tiltalte mig med en sagte, usikker stemme omtrent i en tiggers tone: "Herren må undskylde min påtrængenhed, når jeg vover som ubekendt at opsøge Dem; men jeg har en bøn til Dem. Tillad mig nådigst –" – "For Guds skyld, min herre," udbrød jeg i min angst, "hvad kan jeg gøre for en mand, der –" Vi standsede begge, og det forekom mig, at vi rødmede.

Efter et øjebliks tavshed tog han atter ordet: "I den korte tid, hvori jeg har nydt den lykke at befinde mig i Deres nærhed, har jeg adskillige gange, min herre – tillad mig at sige det – virkelig med uudsigelig beundring betragtet den smukke, smukke skygge, som De kaster fra Dem i solskinnet ligesom med en vis ædel ringeagt uden selv at mærke det, den dejlige skygge der for Deres fødder. Forlad mig den noget dristige anmodning. De skulle vel ikke være tilbøjelig til at overlade mig denne skygge?"

Han tav, og det surrede i mit hoved som et møllehjul. Hvad skulle jeg sige til det sælsomme tilbud om at købe min skygge? Han må være gal, tænkte jeg, og i en forandret tone, der passede bedre til hans ydmyge, svarede jeg: "Ej, ej! Min kære

ven, har I da ikke nok af jeres egen skygge? Det kalder jeg en handel af en ganske besynderlig slags." Han svarede straks: "Jeg har her i min lomme meget, som måske ikke vil forekomme herren ganske værdiløst; for denne uvurderlige skygge anser jeg den højeste pris for lav."

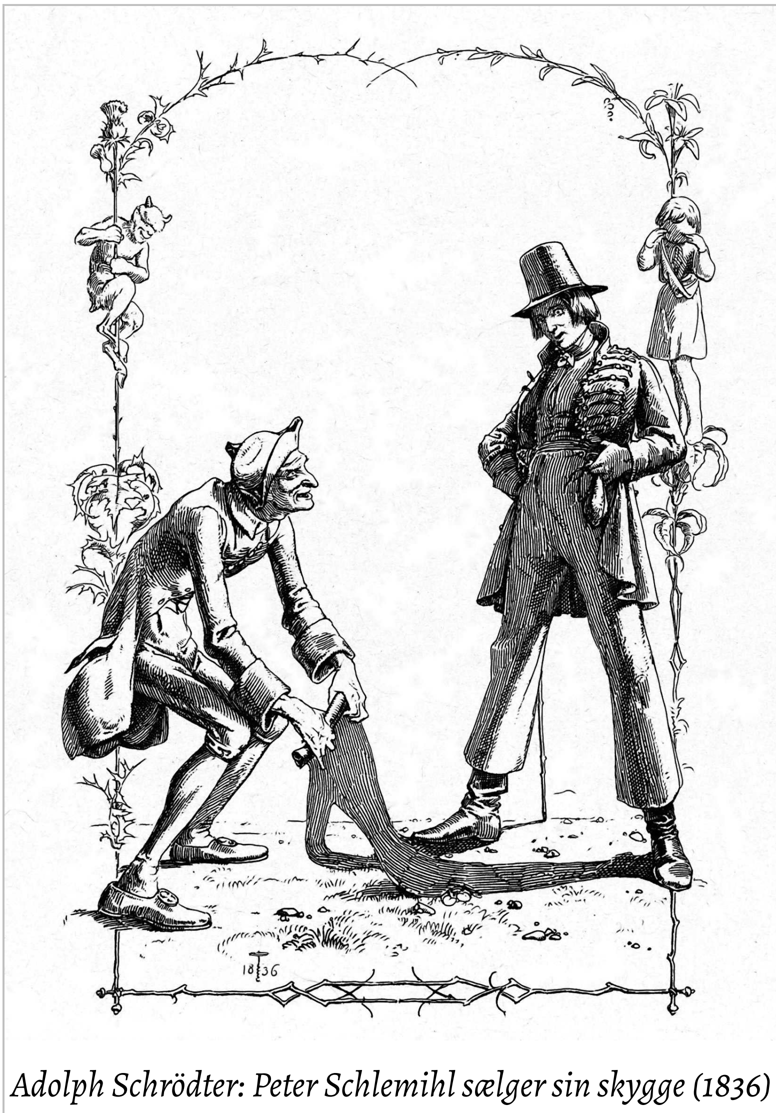
Atter løb det mig nu koldt ned ad ryggen, da jeg blev mindet om lommen, og jeg begreb ikke, hvorledes jeg havde kunnet kalde ham for kære ven. Jeg tog atter til orde og forsøgte om muligt med overordentlig høflighed at gøre det godt igen.

"Ja men, min herre, tilgiv Deres underdanigste tjener. Jeg forstår ikke ganske, hvad De mener, hvorledes kunne vel min skygge – –" Han afbrød mig og sagde: "Jeg udbeder mig kun Deres tilladelse til her på stedet at måtte tage denne herlige skygge op og putte den til mig; hvorledes jeg gør det, bliver min sag. Derimod som bevis på min taknemmelighed mod herren, overlader jeg Dem valget mellem alle de klenodier, som jeg bærer hos mig i lommen: den ægte springrod, alruneroden, magnetpenge, røverdalere, Rolands væbners borddug, en smuk lykkenisse; dog, det er næppe noget for Dem, hellere Fortunatus' ønskehat, nylig og solidt repareret, eller en lykkepung som hans." – "Fortunatus' pung," afbrød jeg ham; hvor stor min angst end var, havde han med dette ene ord taget alle mine tanker fangen. Jeg blev svimmel, og det flimrede for mine øjne som med dobbelte dukater.

"Behager herren nådigst at undersøge og prøve denne pung." Han stak hånden ned i lommen og trak en temmelig stor, solidt syet pung af stærkt korduanlæder med to stærke læderremme op og rakte mig den. Jeg greb i den og tog ti guldstykker ud, og atter ti, og atter ti, og atter ti, hurtigt rakte jeg ham min hånd:

"Top! Den handel er sluttet, for den pung skal De få min skygge." Han slog til, knælede øjeblikkelig ned foran mig og jeg så ham med en beundringsværdig færdighed sagte løsne min skygge fra hoved til fod fra græsset, tage den op, rulle den sammen og putte den til sig.

Han rejste sig, bukkede endnu en gang for mig og trak sig derpå tilbage hen imod rosenbuskene. Det forekom mig, at jeg hørte ham udstøde en sagte latter. Men jeg holdt pungen fast i remmene, rundt om mig på jorden skinnede solen klart, og endnu var jeg ikke kommet til besindelse.

Adolph Schrödter: Peter Schlemihl sælger sin skygge (1836)

2

Endelig fattede jeg mig og skyndte mig med at forlade dette sted, hvor jeg forhåbentlig ikke havde mere at gøre. Jeg fyldte først mine lommer med guld, derpå bandt jeg pungens remme fast om min hals og skjulte den inde på brystet. Ubemærket slap jeg ud af parken, nåede landevejen og tog vejen ind til byen. Da jeg fordybet i tanker nærmede mig porten, hørte jeg en råbe bagved mig: "Unge herre, hej, unge herre, hør lidt!" – Jeg vendte mig om, en gammel kone råbte efter mig: "Herren skulle se sig for; De har tabt Deres skygge." – "Tak, morlille", sagde jeg, kastede et guldstykke hen til hende for det velmente råd og trådte ind imellem træerne.

Ved porten måtte jeg straks igen høre af skildvagten: "Hvor har herren gjort af sin skygge?" og lige bagefter af et par kvinder: "Jesus Maria! Det stakkels menneske har ingen skygge!" Det begyndte at ærgre mig, og jeg undgik meget omhyggeligt at træde ud i solen. Men det lod sig ikke gøre overalt, for eksempel ikke ved Bredegade, som jeg først måtte skrå over, og til alt uheld netop på den tid, da drengene kom fra skole. En forbandet, krølhåret slyngel – jeg kan endnu se ham for mig – bemærkede straks, at jeg ingen skygge havde. Han røbede det med stort spektakel for hele forstadens lærde gadeungdom, som straks begyndte at kritisere mig og at kaste snavs efter mig: "Ordentlige folk plejer at tage deres skygge med, når de går ud i solen." For at holde dem borte kastede jeg

med begge hænder guldstykker ud iblandt dem og sprang ind i en hyrevogn, som nogle medlidende sjæle skaffede mig.

Så snart jeg var alene i den rullende vogn, begyndte jeg at græde bitterlig. Allerede steg vel den anelse frem hos mig, at lige så meget som guldet her i Verden vejer mere end fortjeneste og dyd, lige så meget bliver en skygge regnet for mere end selve guldet; mens jeg tidligere havde opofret rigdom for min samvittigheds skyld, havde jeg nu solgt min skygge blot for guld; hvad kunne der, hvad skulle der blive af mig i verden!

Jeg var endnu meget betaget, da vognen holdt udenfor mit gamle værtshus; jeg forskrækkedes ved tanken om igen at skulle betræde det usle tagkammer. Jeg lod derfor mine sager bringe ned, modtog den sølle bylt med ringeagt, kastede nogle guldstykker til karlen og befalede ham at køre til det fineste hotel. Det vendte ud imod nord, så at jeg ikke behøvede at frygte for solskinnet. Jeg sendte min kusk bort med nogle guldstykker, lod mig anvise de bedste værelser ud til gaden og lukkede mig inde der, så snart jeg kunne.

Hvad tror du nu, at jeg begyndte på! – Kære Chamisso, jeg rødmer ved at tilstå det, selv for dig. Jeg trak den ulykkelige pung frem fra brystet, og med en slags raseri, der som en luende ildebrand forøgedes i mig af sig selv, trak jeg guld ud, guld og guld og bestandig mere guld og strøede det på gulvet og gik hen over det og lod det klinge, og idet jeg lod mit stakkels hjerte fryde sig ved glansen og klangen, kastede jeg bestandig mere af metallet på dyngen, indtil jeg udmattet selv sank ned på det rige leje og svælgende rodede rundt i det og væltede mig på det. Således gik dagen og aftenen, jeg lukkede min dør af,

natten traf mig liggende på guldet, og således overmandede søvnen mig.

Da drømte jeg om dig, det forekom mig, at jeg stod bagved glasdøren ind til dit lille værelse og så dig sidde ved dit arbejdsbord mellem et skelet og et bundt tørrede planter, foran dig lå Haller, Humboldt og Linné opslåede, på din sofa lå et bind af Goethe og "Trylleringen", jeg så længe på dig og på alle tingene i din stue og så igen på dig, men du rørte dig ikke, du trak ikke vejret, du var død.

Jeg vågnede – det syntes endnu at være tidligt. Mit ur var gået i stå. Jeg var ligesom sønderslået, tørstig og sulten var jeg også; jeg havde ikke nydt noget siden den foregående morgen. Med uvilje og lede stødte jeg dette guld fra mig, hvorved jeg kort i forvejen havde tilfredsstillet mit tåbelige sind; nu vidste jeg i min ærgrelse ikke, hvad jeg skulle gøre med det. Det måtte ikke blive liggende således – jeg forsøgte, om pungen ville tage det i sig igen – nej. Intet af mine vinduer vendte ud imod søen. Jeg måtte bekvemme mig til med møje og megen sved at slæbe det ind i et stort skab, der stod i et sideværelse, og gemme det der. Jeg lod kun nogle håndfulde blive liggende. Efter at jeg var blevet færdig med dette, lagde jeg mig udmattet i en lænestol og ventede på, at folkene i huset skulle begynde at røre på sig. Så snart som muligt lod jeg bringe noget at spise og lod værten komme.

Jeg talte med denne mand om min husførelses fremtidige anordning. Han anbefalede mig at have om mig som den mest fortrolige tjener en vis Bendel, hvis trofaste og forstandige udtryk straks indtog mig for ham. Det var ham, som senere hang trofast ved mig og ledsagede mig trøstende gennem livets

ulykke og hjalp mig til at bære min ulyksalige skæbne. Jeg tilbragte hele dagen i mine værelser sammen med herreløse tjenere, skomagere, skræddere og købmænd, jeg indrettede mig og købte især overordentlig mange kostbarheder og ædelstene blot for at blive af med noget af det opdyngede guld; men det forekom mig, som om bunken slet ikke kunne blive mindre.

Imidlertid svævede jeg i den ængsteligste tvivl angående min tilstand. Jeg vovede mig ikke udenfor min dør, og om aftenen lod jeg fyrretyve vokslys antænde i min sal, førend jeg vovede mig frem fra mørket. Med gru tænkte jeg på den frygtelige scene med skoledrengen. Jeg besluttede, hvor meget mod der end krævedes til det, endnu en gang at prøve den offentlige mening. – Nætterne var på den tid månelyse. Om aftenen sent kastede jeg en vid kappe omkring mig, trykkede hatten dybt ned over panden, og skælvende som en forbryder sneg jeg mig ud af huset. Først på en afsides plads trådte jeg ud af husenes skygge, ved hvis værn jeg var nået så langt, og frem i månelyset, besluttet på at høre min skæbne af de forbigåendes mund.

Spar mig, min kære ven, for den smertelige gentagelse af alt, hvad jeg måtte lide. Kvinderne viste ofte den dybe medlidenhed, som jeg indgød dem, hvilket ikke gennemborede mit hjerte mindre end ungdommens hån og mændenes hovmodige ringeagt, især de tykke og velnærede, som selv kastede en bred skygge. En smuk, yndig pige, der ledsagede sine forældre, vendte tilfældigvis sit klare øje mod mig, mens de betænksomt så ned for deres fødder; hun forfærdedes øjensynlig, da hun så, at jeg ingen skygge havde, indhyllede sit smukke ansigt i sit slør, lod hovedet synke og gik i tavshed forbi.

Jeg kunne ikke holde det ud længere. Strømme af salte tårer brød frem fra mine øjne, og med sønderknust hjerte trak jeg mig tilbage i mørket. Jeg måtte holde mig ved husene for ikke at falde, og langsomt og sent nåede jeg min bolig.

Jeg tilbragte en søvnløs nat. Den næste dag var det min første tanke overalt at lade søge efter manden i den grå dragt. Måske kunne det lykkes mig at genfinde ham, og hvor lykkeligt ville det være, hvis han fortrød den tåbelige handel ligesom jeg. Jeg lod Bendel kalde, han syntes at besidde kløgt og duelighed – jeg beskrev ham nøje den mand, i hvis besiddelse der befandt sig en skat, uden hvilken livet ville være mig en lidelse. Jeg sagde ham tiden og stedet, hvor jeg havde set ham, beskrev alle, som havde været til stede, og tilføjede desuden det kendetegn, at han skulle skaffe sig nøjagtig besked om en kikkert, et guldindvirket tyrkisk tæppe, et prægtigt lysttelt og endelig de sorte rideheste, hvis historie hang sammen med den gådefulde mands, der forekom alle ubetydelig, men hvis tilsynekomst havde røvet mit livs ro og lykke.

Da jeg havde talt ud, hentede jeg så stor en bunke guld, som jeg formåede at bære, og lagde ved siden af den ædelstene og juveler af en endnu større værdi. "Bendel," sagde jeg, "dette åbner mange veje og letter meget, der synes umuligt; spar lige så lidt på det som jeg, men gå og glæd din herre med de efterretninger, på hvilke hans håb alene beror."

Han gik. Sent vendte han tilbage og nedslået. Ingen af hr. Johns folk, ingen af hans gæster, som han havde talt med alle sammen, kunne huske blot det mindste om manden i den grå frakke. Den nye kikkert, og ingen vidste, hvor den var kommet fra, tæppet og teltet var endnu udbredt og opslået på den

samme høj, tjenerne priste deres herres rigdom, og ingen vidste, på hvilken tid disse nye kostbarheder var kommet til. Han selv syntes godt om dem og brød sig ikke om, at han ikke vidste, hvorfra han havde dem; hestene havde de unge herrer, der havde redet dem, i deres stalde, og de roste gavmildheden hos hr. John, der havde foræret dem til dem den dag. Så meget fik jeg at vide af Bendels udførlige fortælling, og trods det trøstesløse udfald fik dog hans raske iver og forstandige opførsel min fortjente ros. Mørk gav jeg ham et tegn til at forlade mig.

"Jeg har nu," vedblev han, "givet herren besked om det anliggende, som var det vigtigste. Jeg har endnu en besked at bringe, som blev givet mig i morges tidlig af en, som jeg mødte udenfor døren, da jeg gik ud til det hverv, hvorved jeg har været så uheldig. Hans egne ord var: "Sig til hr. Peter Schlemihl, at han ikke mere får mig at se, da jeg rejser over havet, og den gunstige vind netop nu kalder mig til havnen. Men om år og dag skal jeg have den ære selv at opsøge ham og foreslå ham en anden forretning, som han da måske vil gå ind på. Bring ham min underdanigste hilsen og forsikringen om min taknemmelighed." Jeg spurgte ham, hvem han var, men han svarede, at De nok kendte ham." "Hvorledes så manden ud?" råbte jeg, fuld af anelser. Og Bendel beskrev manden i den grå frakke træk for træk, ord for ord, som han nøjagtig havde omtalt ham i sin foregående fortælling om manden, som han havde søgt efter. –

"Ulykkelige," råbte jeg, idet jeg vred mine hænder, "det var jo ham selv!" – Der faldt som skæl fra hans øjne. "Ja, det var ham, det var virkelig ham!" udbrød han forfærdet, "og jeg

forblændede, vanvittige har ikke genkendt ham, jeg har ikke genkendt ham og forrådt min herre!"

Heftigt grædende udbrød han i de voldsomste bebrejdelser mod sig selv, og hans fortvivlelse måtte indgyde mig medlidenhed. Jeg talte trøstende til ham, forsikrede ham gentagne gange, at jeg ikke tvivlede om hans troskab, og sendte ham straks til havnen for om muligt at forfølge den sælsomme mands spor. Men den samme morgen var mange skibe løbet ud, som modvinden havde holdt tilbage i havnen, alle bestemte til andre verdensdele, til andre kyster, og den grå mand var forsvundet sporløst som en skygge.

Adolph Schrödter: Peter Schlemihl bliver drillet, fordi han mangler en skygge (1836)

3

Hvad hjælper vinger den, der er smedet i jernlænker? Han må dog fortvivle, og på en endnu skrækkeligere måde. Jeg rugede som Fafner over skatten, fjernet fra alt menneskeligt samkvem, hensygnende over mit guld, men mit hjerte stod ikke til det, jeg forbandede det, fordi jeg for dets skyld så mig afskåret fra alt liv. Idet jeg skjulte min dunkle hemmelighed hos mig selv, frygtede jeg selv den ringeste af mine tjenere, som jeg tillige måtte misunde; for han havde en skygge, han turde vise sig i solskinnet. Ensomt sørgende tilbragte jeg dagene og nætterne i mit værelse, og kummeren nagede mit hjerte.

Også en anden pintes af sorg for mine øjne, min trofaste Bendel hørte ikke op med at pine sig med tavse bebrejdelser, fordi han havde sveget sin gode herres tillid og ikke genkendt den, som han var sendt ud efter, og som han måtte antage for at være nøje knyttet til min sørgelige skæbne. Men jeg kunne ikke tillægge ham nogen skyld, jeg erkendte i denne hændelse den ubekendtes eventyrlige natur.

For ikke at lade noget uforsøgt sendte jeg en gang Bendel med en kostbar brillantring til den berømteste maler i byen, som jeg indbød til at besøge mig. Han kom, jeg sendte mine folk bort, lukkede døren, satte mig ved siden af ham, og efter at jeg havde rost hans kunst, gik jeg med et tungt hjerte til sagen, idet jeg først lod ham love at bevare den dybeste tavshed.

"Hr. professor," fortsatte jeg, "kunne De ikke male en falsk skygge til en mand, der på den ulykkeligste måde af verden har

mistet sin egen skygge?" – – "De mener en slagskygge!" "Ja, det mener jeg." "Ja, men," spurgte han, "ved hvilken kejtethed eller skødesløshed kunne han da miste sin skygge?" "Hvordan det gik til," svarede jeg, "kan nu være ligegyldigt, dog kan jeg sige Dem så meget –" og så kom jeg med en uforskammet løgn: "- i Rusland, hvor han rejste forrige vinter, frøs en gang ved en overordentlig kulde hans skygge fast til jorden, så at han ikke kunne få den løs igen."

"Den falske slagskygge, som jeg kunne male," svarede professoren, "ville dog kun blive sådan, at han ved den mindste bevægelse ville miste den igen – især en, der hang så dårlig fast ved sin medfødte skygge, som man kan slutte af deres fortælling; den, der ingen skygge har, skal ikke gå ud i solen, det er det fornuftigste og sikreste." Han rejste sig og gik, idet han rettede et gennemborende blik på mig, som jeg ikke kunne udholde. Jeg sank tilbage i min stol og skjulte mit ansigt i mine hænder.

I denne stilling fandt Bendel mig, da han trådte ind. Han så sin herres smerte og ville stille og ærbødigt trække sig tilbage. – Jeg så op – jeg bukkede under for sorgens byrde, jeg måtte meddele mig til ham. "Bendel," råbte jeg til ham, "Bendel, du, der er den eneste, som ser mine lidelser og ærer dem uden at ville ransage dem, men stille og from synes at nære medfølelse, kom til mig, Bendel, og vær mit hjertes fortrolige. Mine gyldne skatte har jeg ikke lukket for dig, jeg vil heller ikke lukke for dig min sorgs skatte. Bendel, forlad mig ikke, Bendel, du ser, at jeg er rig, gavmild og god, du tænker, at verden ville forherlige mig, og du ser, at jeg skyer den og lukker mig inde for den. Bendel, verden har fældet min dom og forstødt mig, måske vil du også

vende dig bort, når du erfarer min skrækkelige hemmelighed: Bendel, jeg er rig, gavmild og god, men – o Gud! – jeg har ingen skygge!"

"Ingen skygge?" udbrød den brave knøs forfærdet, og de klare tårer strømmede ud af hans øjne. "Ve mig, at jeg er født til at tjene en herre uden skygge!" Han tav, og jeg dækkede mit ansigt med mine hænder. –

"Bendel," vedblev jeg langsomt og skælvende, "nu har du min hemmelighed, nu kan du forråde den. Gå hen og bær vidnesbyrd imod mig." – Han syntes at være i en heftig kamp med sig selv, endelig kastede han sig ned for mine fødder og greb min hånd, som han vædede med sine tårer. "Nej," udbrød han, "hvad verden end mener om det, jeg kan og vil ikke for en skygges skyld forlade min gode herre, jeg vil handle efter, hvad der er ret, ikke efter, hvad der er klogt, jeg vil blive hos Dem, låne Dem min skygge, hjælpe Dem, hvor jeg kan, og græde sammen med Dem, når jeg ikke kan det." Jeg faldt ham om halsen, forbavset over en så usædvanlig tænkemåde, for jeg var overbevist om, at han ikke gjorde det for guldets skyld.

Siden den tid indtrådte nogen forandring i min skæbne og min livsførelse. Det er ikke til at beskrive, hvor omhyggeligt Bendel forstod at skjule min mangel. Overalt var han foran mig og hos mig, han forudså alt, traf forholdsregler, og når en uventet fare truede, dækkede han mig hurtigt med sin skygge, for han var større og sværere end jeg. På den måde vovede jeg mig atter ud iblandt mennesker og begyndte at spille en rolle i verden. Jeg måtte rigtignok for skinnets skyld påtage mig mange særheder og luner. Men den slags passer sig for en rig mand, og så længe blot den sande grund var skjult, nød jeg al

den ære og agtelse, der tilkom mit guld. Jeg imødeså med større rolighed det om år og dag anmeldte besøg af den gådefulde ubekendte.

Jeg mærkede meget vel, at jeg ikke turde opholde mig længe på et sted, hvor man allerede havde set mig uden skygge, og hvor jeg let kunne blive røbet; tillige tænkte jeg måske også på, hvorledes jeg havde opført mig hos hr. John, og det var et minde, der trykkede mig; derfor ville jeg her blot forsøge mig for andet steds at kunne optræde med så meget større lethed og forsigtighed – dog kom der noget, som en tid lang holdt mig tilbage ved min forfængelighed.

Netop den skønne Fanny, som jeg atter mødte på et andet sted, skænkede mig en del opmærksomhed, uden at hun kunne mindes at have set mig før; for nu besad jeg vid og forstand. – Når jeg talte, hørte man efter, og jeg vidste ikke selv, hvordan jeg var kommet til den færdighed at føre og beherske samtalen med så stor lethed. Det indtryk, som jeg så, at jeg havde gjort på den skønne, gjorde mig netop til det, som hun ønskede, nemlig en nar, og jeg fulgte hende fra den tid under tusinde anstrengelser gennem skygge og dæmring overalt, hvor det var mig muligt. Al min forfængelighed gik kun ud på at gøre hende forfængelig af mig, og selv med min bedste vilje kunne jeg ikke forjage denne beruselse af mit hoved.

Men hvorfor skal jeg vidtløftigt gentage for dig denne ganske almindelige historie? – Du har selv ofte fortalt mig den samme om andre brave folk. – Men til det gamle, velbekendte skuespil, hvori jeg godmodigt havde overtaget en forslidt rolle, kom der en ganske ny digtet katastrofe, som var uventet for mig og alle andre.

Da jeg en smuk aften efter sædvane havde samlet et selskab i en have, spadserede jeg arm i arm med min herskerinde i nogen afstand fra de øvrige gæster og bestræbte mig for at komme med nogle fortærskede talemåder. Hun så blufærdigt ned for sig og besvarede sagte trykket af min hånd; da trådte uventet bagved os månen frem fra skyerne – og hun så kun sin egen skygge blive kastet foran hende. Hun fo'r sammen og så forfærdet på mig og derpå igen på jorden, idet hun med øjnene søgte efter min skygge; hvad der foregik i hendes sjæl, afspejlede sig så besynderligt i hendes ansigt, at jeg kunne have brudt ud i en skoggerlatter, hvis det ikke var løbet mig selv koldt ned ad ryggen.

Jeg lod hende glide afmægtig ud af min arm, fo'r som en pil gennem de forbløffede gæsters række, nåede porten, sprang op i den første, den bedste vogn og kørte tilbage til byen, hvor jeg til alt uheld denne gang havde ladet den forsigtige Bendel blive tilbage. Han forfærdedes, da han så mig, et ord åbenbarede ham alt. Der blev øjeblikkelig bestilt postheste. Jeg tog kun en af mine folk med, en nederdrægtig gavtyv ved navn Rascal, der havde forstået at gøre sig nødvendig for mig ved sin snuhed, men som intet kunne ane om den indtrufne begivenhed. I den samme nat tilbagelagde jeg tredive mil. Bendel blev tilbage for at ordne mit hus, uddele guld og bringe det nødvendigste med. Da han den næste dag havde indhentet os, kastede jeg mig i hans arme og lovede ham ikke mere at begå en sådan dårskab, men for fremtiden at være mere forsigtig. Vi fortsatte uafbrudt vor rejse over grænsen og over bjergene; først på den anden side af dem, hvor jeg ved dette høje bolværk var adskilt fra det ulyksalige sted, lod jeg mig bevæge til at hvile ud ved et

nærliggende, lidet besøgt badested efter de udståede besværligheder.

4

Jeg vil i min fortælling gå hurtigt hen over en periode, som jeg inderligt ville ønske at dvæle ved, hvis jeg formåede at fremtrylle dens ånd levende i erindringen. Men den farve, som gav den liv, og som alene nu kunne genoplive den, er udslettet hos mig; når jeg i mit sind vil søge efter, hvad der den gang bar mig så mægtigt, smerterne, lykken, den uskyldige illusion, da slår jeg forgæves på en klippe, ud af hvilken der ikke rinder nogen sprudlende kilde; guddomsgaven er veget fra mig. Hvor forandret ser jeg nu ikke tilbage på den svundne tid. – Der ved badestedet skulle jeg spille en heroisk, tragisk rolle, som var dårligt indstuderet, og som uvant på scenen gik jeg ud af min rolle og forgabede mig i et par blå øjne. Forældrene, som narres af spillet, vil alt for hurtigt slå denne handel fast, og den gemene farce lader det så ende med en forhånelse. Og det er det hele, det hele! – Det forekommer mig så dumt, så nøgternt, og på den anden side er det skrækkeligt, at det, der den gang bragte mit bryst til at svulme så mægtigt, så fuldt, nu kan stå således for mig. Mina, som jeg dengang græd, da jeg mistede dig, således græder jeg nu over også at have mistet dig i mig selv. Er jeg da blevet så gammel? –

O sørgelige fornuftighed! Blot et pulsslag som i fordums tid, blot et sekund af hin drøm, – men nej! Ensom er jeg ude på dine bitre bølgers dybe, forladte hav; alfens champagnepokal er for længst udtørret.

Jeg havde sendt Bendel i forvejen med nogle poser guld for i den lille by at indrette en bolig, svarende til mine fornødenheder. Han havde strøet mange penge ud dér og udtalt sig noget dunkelt om den fornemme fremmede, som han tjente hos, for jeg ville være ukendt; dette bragte de gode folk på underlige tanker. Så snart mit hus var beredt til min modtagelse, kom Bendel tilbage og hentede mig. Vi begav os af sted.

Omtrent en mil fra stedet, på en solbeskinnet plads, blev vejen spærret af en festligt smykket menneskemængde. Vognen holdt stille.

Der hørtes musik, klokkeklang og kanonskud, et højt leveråb gennemtrængte luften – udenfor vogndøren viste der sig en hvidklædt skare jomfruer af en indtagende skønhed; dog blegnede de ved siden af én som nattens stjerner for solen. Hun trådte frem fra sine ledsagerinders midte; den høje, fine skikkelse knælede blufærdigt rødmende ned foran mig og overrakte mig på en silkepude en krans, flettet af laurbærgrene, olivengrene og roser, idet hun udtalte nogle ord om majestæt, ærefrygt og kærlighed, som jeg ikke forstod, men hvis fortryllende sølvklang berusede mit øre og hjerte – det var, som om denne himmelske fremtoning allerede en gang før var svævet forbi mig. Koret faldt ind og sang om en god konges lovprisning og om hans folks lykke.

Og, kære ven, denne scene midt i solskinnet! Hun lå bestandig knælende foran mig i to skridts afstand, og jeg kunne ikke springe over denne kløft og kaste mig for hendes fødder, fordi jeg ingen skygge havde. Hvad ville jeg ikke have givet for en skygge i det øjeblik! I baggrunden af min vogn måtte jeg

skjule min skam, min angst og min fortvivlelse. Bendel besindede sig endelig og sprang ud ved den anden side af vognen; jeg kaldte ham tilbage og rakte ham en rigtsmykket diamantkrone, som skulle have prydet den smukke Fanny, og som jeg tog ud af en kasse, der stod ved mine fødder. Han trådte frem og talte i sin herres navn, der hverken kunne eller ville modtage den slags æresbevisninger; der måtte foreligge en vildfarelse; dog skulle de gode indbyggere i byen have tak for deres gode vilje. Samtidig tog han den fremrakte krans og lagde i dens sted smykket med diamanterne; derpå rakte han med ærbødighed den skønne jomfru sin hånd, for at hun skulle rejse sig, og fjernede med et vink gejstligheden, magistraten og alle deputationerne, ingen fik mere lov til at komme frem. Han lod skaren dele sig og give plads for hestene, steg igen ind i vognen, og nu gik det af sted! I strakt galop hen under en af løvværk og blomster oprejst æresport og ind i byen. – Kanonerne blev hele tiden rask væk affyrede. – Vognen holdt foran mit hus; hurtigt smuttede jeg ind, tværs igennem mængden, der var lokket hid af lyst til at se mig. Pøblen skreg leve udenfor mine vinduer, og jeg lod det regne med dobbelte dukater. Om aftenen var byen frivilligt illumineret.

Jeg var endnu stadig uvidende om, hvad alt dette skulle betyde, og hvem jeg blev anset for. Jeg sendte Rascal ud for at skaffe efterretninger. Han fik da at høre, hvorledes man allerede havde sikker kundskab om, at kongen af Preussen rejste gennem landet med titel af greve; hvorledes min adjudant var blevet kendt og havde røbet sig selv og mig; og hvor stor endelig glæden havde været, da man havde vished for at have mig selv på stedet. Nu indså man rigtignok, hvor urigtigt man havde

handlet ved så påtrængende at løfte mit slør, da jeg åbenbart ville bevare det strengeste inkognito. Men jeg havde ytret min vrede på en så venlig og nådig måde – jeg ville sikkert nok tilgive den gode mening.

Sagen forekom den slyngel til Rascal så pudsig, at han med sine straffeprædikener gjorde det mest mulige for at bestyrke de gode folk i deres tro. Han aflagde mig en meget udførlig beretning, og da han så, at jeg opmuntredes derved, gav han sin øvede ondskab til bedste. – Skal jeg tilstå det? Det smigrede mig dog at blive antaget for en så højtstående person, selv om det kun var på denne måde.

Til den næste aften lod jeg berede en fest under de træer, som beskyggede pladsen foran mit hus, og lod hele byen indbyde. Ved min pungs hemmelighedsfulde kraft, ved Bendels anstrengelser og Rascals behændige opmærksomhed lykkedes det endog at overvinde hindringerne ved den korte tidsfrist. Det var forbavsende, hvor smukt og rigt alt blev ordnet i de få timer. Hvilken pragt og overflod kom ikke frem; den sindrige belysning var fordelt så kløgtigt, at jeg følte mig ganske tryg. Der var intet for mig at huske på, jeg kunne kun rose mine tjenere.

Det mørknede. Gæsterne kom og blev præsenteret for mig. Der var ikke mere tale om nogen majestæt; men i dyb ærbødighed og ydmyghed tituleredes jeg hr. greve. Hvad var der at gøre? Jeg lod det gå, og fra den stund af var og blev jeg grev Peter. Midt under den festlige tummel længtes min sjæl kun efter den eneste. Snart kom hun, der var kronen og bar kronen. Undselig fulgte hun sine forældre, hun syntes ikke at vide, at hun var den skønneste. Hr. skovrideren, hans hustru og datter

blev forestillet for mig. Jeg forstod at sige den gamle en hel del forbindtlige og behagelige ting, overfor datteren stod jeg som en skamfuld skoledreng og formåede ikke at fremstamme et eneste ord. Endelig bad jeg hende stammende om at vise festen den ære at udføre det hverv, hvis hæderstegn hun bar. Blufærdigt bad hun med et rørende blik om skånsel; men endnu mere undselig end hun selv bragte jeg hende som den første undersåt min hyldest med den dybeste ærbødighed, og grevens vink var for alle gæsterne en befaling, som enhver med glæde skyndte sig med at adlyde. Værdighed, uskyld og ynde herskede i forbund med skønheden over den glade fest. Minas lyksalige forældre troede, at deres datter kun fremhævedes til ære for dem. Alt, hvad jeg endnu havde tilbage af juvelerne, som jeg den gang havde købt for at blive af med det besværlige guld, alle perler og ædelstene lod jeg lægge i to tildækkede skåle og ved bordet byde om i dronningens navn til hendes veninder og de andre damer; imens blev der uafbrudt kastet guld ud over de opstillede skranker til det jublende folk.

Den næste morgen åbenbarede Bendel mig i al fortrolighed, at den mistanke, som han længe havde næret til Rascals redelighed, nu var blevet til vished. Han havde den foregående dag stukket hele sække med guld til side. "Lad os unde den stakkels skælm det usle bytte," svarede jeg; "jeg skænker gerne til alle, hvorfor da ikke også til ham! I går har han og alle de nye folk, som du har skaffet mig, tjent mig tro; de har muntert hjulpet mig til at fejre en munter fest."

Vi talte ikke mere om det. Rascal vedblev at være den øverste af mine tjenere, men Bendel var min ven og fortrolige. Han var blevet vant til at tænke sig min rigdom som uudtømmelig, og

han spejdede ikke efter dens kilde, tværtimod, idet han gik ud fra min tankegang, hjalp han mig med at udtænke lejligheder til at vise den og til at ødsle med guld. Om den ubekendte, den blege snigende skikkelse vidste han kun, at alene ved ham kunne den forbandelse, der hvilede på mig, løses, og at jeg tillige frygtede den, på hvem mit eneste håb beroede; at jeg for øvrigt troede, at han kunne finde mig overalt, men at jeg intetsteds kunne finde ham, og derfor havde opgivet enhver forgæves efterforskning, idet jeg ventede på den fastsatte dag.

Den prægtige fest og min opførsel ved den bestyrkede i begyndelsen byens lettroende indbyggere i deres forudfattede mening. Det viste sig rigtignok snart af aviserne, at hele kongen af Preussens fabelagtige rejse blot havde været et ubegrundet rygte. Men konge var jeg nu en gang, og jeg måtte nødvendigvis vedblive at være konge, og det en af de rigeste og kongeligste, som der vel kunne tænkes. Man vidste blot ikke rigtig, hvem det kunne være. Verden har aldrig haft grund til at klage over mangel på monarker og mindst i vore dage; de brave folk, som aldrig med egne øjne havde set nogen, gættede på lykke og fromme snart på én, snart på en anden – men grev Peter blev ved med at være den, han var.

En gang viste der sig mellem badegæsterne en grosserer, der var gået fallit for at tjene penge ved dét; han nød almindelig agtelse og kastede en bred, om end noget bleg skygge. Han ville her stille den formue, som han havde samlet, til skue og faldt endogså på at ville kappes med mig. Jeg greb ordentligt i min pung og havde snart bragt det så vidt med den arme djævel, at han for at redde skinnet måtte gå fallit en gang til og måtte fortrække til den anden side af bjergene. Således blev jeg fri for

ham. – Jeg har i den egn skabt mange dagdrivere og lediggængere!

Midt i min kongelige pragt og ødselhed, hvorved jeg gjorde mig alting underdanig, levede jeg meget jævnt og tarveligt i mit hus. Jeg havde gjort mig den største forsigtighed til en regel, under intet som helst påskud måtte nogen anden end Bendel betræde mit værelse. Så længe solen skinnede, holdt jeg mig inde, og det hed sig da: "Greven arbejder i sit kabinet." I forbindelse med disse arbejder stod de talrige kurerer, som jeg afsendte og modtog for enhver bagatels skyld. – Kun om aftenen under træerne eller i min sal, der var rigt oplyst efter Bendels sindrige anvisning, tog jeg imod selskab. Når jeg gik ud, bevogtede Bendel mig med sine argusøjne, og det var kun til skovriderens have og kun for hendes skyld; mit livs egentlige centrum var min kærlighed.

Min kære Chamisso, jeg vil håbe, at du i endnu ikke har glemt, hvad kærlighed er! Jeg udelader her meget, som du selv kan udfylde. Mina var virkelig en elskværdig, god, uskyldig ung pige. Jeg havde fængslet hele hendes fantasi, hun vidste i sin ydmyghed ikke, hvorved hun havde fortjent et eneste blik af mig; og hun gengældte kærlighed med kærlighed med et uskyldigt hjertes fulde ungdommelige kraft. Hun elskede som en kvinde, idet hun gav sig fuldstændig hen, i sin forglemmelse af sig selv tænkte hun kun på den, der var hendes hele liv, ubekymret for om hun selv skulle gå til grunde derved, det vil sige, hun elskede virkelig.

Men jeg – hvilke skrækkelige timer – skrækkelige! Og dog fortjener de, at jeg ønskede mig dem tilbage – jeg græd ofte ud ved Bendels bryst, når jeg var kommet til besindelse efter den

første, bevidstløse rus, og når jeg havde set nøje på mig selv, som uden at have en skygge med lumsk egoisme bragte denne engel i fordærvelse og vandt denne rene sjæl ved løgn og bedrag! Så besluttede jeg at røbe mig; derpå lovede jeg mig selv med dyre eder at rive mig løs fra hende og flygte, så brød jeg ud i tårer og aftalte med Bendel, hvorledes jeg ville besøge hende den næste aften i haven. –

Til andre tider løj jeg for mig selv om store forhåbninger, knyttede til den ubekendtes nært forestående besøg, og bagefter græd jeg, når jeg forgæves forsøgte at tro på det. Jeg havde regnet dagen ud, på hvilken jeg ventede at gense den frygtelige, for han havde sagt: Om år og dag, og jeg troede på hans ord.

Forældrene var brave, ærbare, gamle folk, som holdt meget af deres eneste barn, hele forholdet overraskede dem, da det allerede bestod, og de vidste ikke, hvad de skulle sige til det. De havde ikke tidligere drømt om, at grev Peter ville skænke deres datter en tanke, nu elskede han hende endog, og hun elskede ham. – Moderen var forfængelig nok til at tænke på muligheden af en forening og til at arbejde på den; men den gamle faders sunde forstand lod ikke så overspændte forestillinger opstå. Begge var overbeviste om min kærligheds oprigtighed – de kunne ikke gøre andet end bede for deres barn.

Jeg finder her et brev fra Mina, som jeg har fra den tid. – Ja, det er hendes skrift! Jeg vil skrive det af til dig:

> Jeg er en svag, tåbelig pige, jeg kunne bilde mig ind, at min elskede, fordi jeg elsker ham så inderligt, så inderligt, ikke ville have lyst til at gøre mig stakkel ondt. – Ak, du er så god, så inderlig god; men misforstå mig ikke. Du skal intet

ofre for min skyld, du må ikke ville ofre noget for min skyld; o Gud! Jeg kunne hade mig selv, hvis du gjorde det. Nej – du har gjort mig uendelig lykkelig, du har lært mig at elske dig. Fly bort! – Jeg kender min skæbne, grev Peter tilhører ikke mig, men tilhører den store verden. Jeg vil være stolt, når jeg hører: Dét har han været, og så var han dét, og dét har han udført; dér tilbad de ham og dér forgudede de ham. Se, når jeg tænker på det, bliver jeg vred på dig over, at du kan glemme den høje fremtid for et enfoldigt barns skyld. Fly bort, ellers gør den tanke mig ulykkelig, jeg, som er så lykkelig, så salig ved dig. – Har jeg ikke også flettet en oliegren og en rosenknop ind i dit liv, som i den krans, som jeg rakte dig? Jeg gemmer dig i mit hjerte, min elskede, frygt ikke for at forlade mig – jeg vil dø, ak! så salig, så ubeskrivelig salig ved dig.

Du kan tænke dig, hvorledes disse ord måtte sønderslide mit hjerte. Jeg forklarede hende, at jeg ikke var den, man antog mig for, jeg var kun en rig, men uendelig ulykkelig mand. Der hvilede en forbandelse på mig, som skulle være den eneste hemmelighed mellem mig og hende, fordi jeg endnu ikke havde mistet alt håb om, at den kunne blive hævet. Det forgiftede mit liv: jeg kunne ikke drage hende med mig ned i afgrunden, hun var mit livs eneste lys og lykke. Så græd hun over, at jeg var så ulykkelig. Hun var så god og fuld af kærlighed! Med hvilken salighed ville hun ikke have ofret sig blot for at spare mig for en eneste tåre.

Imidlertid var hun langt fra at tyde mine ord rigtigt, hun tænkte sig i mig en eller anden fyrste, som en streng forvisning havde ramt, en fornem, landflygtig mand, og hendes livlige

fantasi fremstillede den elskede for hende i herlige, heroiske billeder.

En dag sagde jeg til hende: "Mina, den sidste dag i næste måned kan forandre og afgøre min skæbne – sker det ikke, så må jeg dø, fordi jeg ikke vil gøre dig ulykkelig." – Grædende skjulte hun sit hoved ved mit bryst. "Hvis din skæbne forandrer sig, lad mig da blot vide, at du er lykkelig, jeg har intet krav på dig. – Bliver du ulykkelig, knyt mig da til din ulykke, for at jeg kan hjælpe dig at bære den."

"Pige, tag det tilbage, det raske, ubesindige ord, der fløj fra dine læber – kender du denne ulykke, kender du den, denne forbandelse? Ved du, hvem din elskede – hvad han –? – Ser du ikke, at jeg farer krampagtigt sammen, idet jeg skjuler en hemmelighed for dig?"

Hulkende kastede hun sig for mine fødder og gentog med et edeligt løfte sin bøn. –

Skovrideren trådte ind. Jeg erklærede, at det var min hensigt at bede om hans datters hånd den første i den næste måned – jeg bestemte dette tidspunkt, fordi der forinden kunne ske meget, der kunne have indflydelse på min skæbne. Urokkelig var kun min kærlighed til hans datter.

Den brave mand forfærdedes, da han hørte sådanne ord af grev Peters mund. Han faldt mig om halsen, men blev straks skamfuld over at have taget sig denne frihed. Han faldt endog på at tvivle, overveje og undersøge. Han talte om medgift, om sikkerhed og sit kære barns fremtid. Jeg takkede ham for, at han mindede mig om det. Jeg sagde ham, at jeg ønskede at bosætte mig i denne egn, hvor jeg syntes at være afholdt, og at føre et sorgfrit liv her. Jeg bad ham om at købe de smukkeste godser,

der var til fals der i egnen, i sin datters navn og at anvise mig til betalingen. Derved kunne en fader gøre en elsker den bedste tjeneste. – Det skaffede ham meget at bestille; for overalt var en fremmed kommet ham i forkøbet; han købte derfor kun omtrent for en million.

At jeg gav ham dette arbejde, var i grunden en vellykket list for at blive af med ham, og jeg havde allerede anvendt lignende, for jeg må tilstå, at han var noget besværlig. Den brave moder derimod var døv og ikke så forhippet som han på den ære at underholde hr. greven.

Moderen kom til, og de lyksalige mennesker plagede mig med bønner om at blive længere; men jeg turde ikke dvæle et minut: Jeg så allerede den dæmrende måne gå op i horisonten. – Min tid var forbi.

Den næste aften gik jeg igen til skovriderens have. Jeg havde kastet kappen om mine skuldre og trykket hatten dybt ned over øjnene; jeg nærmede mig Mina; da hun hævede øjnene og så på mig, gjorde hun en uvilkårlig bevægelse; da stod atter klart for min sjæl mindet om den rædselsfulde nat, da jeg havde vist mig i måneskin uden skygge. Det var virkelig hende. Men havde hun også nu genkendt mig? Hun var stille og tankefuld – der hvilede som en centnervægt på mit bryst – jeg rejste mig fra mit sæde. Stille grædende kastede hun sig til mit bryst. Jeg gik.

Nu traf jeg hende oftere grædende; det blev mørkere og mørkere i min sjæl – kun forældrene levede i overstrømmende lyksalighed. Den skæbnesvangre dag nærmede sig, tung og ængstende som en uvejrssky. Det var aftenen i forvejen – jeg kunne næppe ånde. Forsynlig havde jeg fyldt nogle kister med guld, jeg vågede, indtil klokken blev tolv. – Den slog. –

Der sad jeg nu med blikket rettet mod urets viser, idet jeg talte sekunderne og minutterne som dolkestik. Ved hver larm, jeg hørte, fo'r jeg sammen; dagen brød frem. Langsomt afløste de tunge timer hinanden, det blev middag, aften, nat; viserne rykkede frem, håbet visnede; klokken slog elleve, og der kom ingen, de sidste minutter af den sidste time løb ud, og der kom ingen, klokken slog det første slag af den tolvte time, det sidste slag, og håbløs under en ustandselig tårestrøm sank jeg tilbage på mit leje. Den næste morgen skulle jeg – for bestandig uden skygge – bede om den elskedes hånd; en uhyggelig søvn tillukkede hen ad morgenstunden mine øjne.

5

Det var endnu tidligt, da jeg vækkedes af nogle stemmer, der var i en heftig ordstrid i mit forværelse. Jeg lyttede. – Bendel spærrede adgangen til min dør; Rascal svor højt og dyrt på, at han tog ikke mod befalinger af sine ligemænd og fastholdt sit forlangende om at komme ind i mit værelse. Den godmodige Bendel søgte at vise ham, at hvis sådanne udtryk nåede mine øren, ville de berøve ham hans fordelagtige stilling. Men Rascal truede med at bruge vold, hvis han fortsat spærrede adgangen.

Jeg var halvt påklædt; forbitret rev jeg døren op og fo'r løs på Rascal – "Hvad vil din skurk – –" Han trådte to skridt tilbage og svarede koldblodigt: "Underdanigst bede Dem, hr. greve, om en gang at lade mig se Deres skygge – Solen skinner netop så smukt ude i gården."

Jeg stod som ramt af lynet. Det varede længe, førend jeg atter kunne få et ord frem. – "Hvordan kan en tjener overfor sin herre –?" Han afbrød mig ganske roligt: "En tjener kan være en meget ærlig mand uden at ville tjene hos en, der ingen skygge har. Jeg forlanger min afsked." Jeg måtte anslå andre strenge. "Men, Rascal, hvem har bragt dig på den ulyksalige tanke, hvordan kan du tro – –?"

Han vedblev i den samme tone: "Folk siger, at De ingen skygge har – og kort og godt, vis mig Deres skygge, eller giv mig min afsked."

Bendel, der var bleg og skælvende, men mere besindig end jeg, gjorde et tegn til mig til, at jeg skulle tage min tilflugt til

guldet, der mildner alt – men også det havde tabt sin kraft – han kastede det for mine fødder med ordene: "Jeg modtager intet af en mand uden skygge." Han vendte mig ryggen, og med hatten på gik han langsomt ud af værelset, idet han fløjtede en melodi. Jeg stod der som forstenet med Bendel, idet jeg så efter ham uden at tænke, uden at røre mig.

Med et dybt suk og med døden i hjertet belavede jeg mig endelig til at indfri mit ord og gå ud i skovriderens have som en forbryder til sine dommere. Jeg gik ind i det mørke lysthus, der var opkaldt efter mig, og hvor de også denne gang skulle vente mig. Moderen kom mig sorgfri og glad i møde. Mina sad bleg og skøn som den første sne, der undertiden om efteråret kysser de sidste blomster og straks flyder hen til vand. Skovrideren gik heftigt op og ned med et beskrevet blad i hånden og syntes at skjule en mængde tanker, der afmalede sig på hans ellers ubevægelige ansigt, hvor nu rødme og bleghed hastig vekslede. Han kom hen til mig, da jeg trådte ind, og forlangte stammende at tale med mig i enrum. Den gang, som han førte mig ind på, førte hen til en fri, solbeskinnet del af haven – stum satte jeg mig på en bænk, og der påfulgte en lang tavshed, som ikke en gang moderen vovede at bryde.

Stadig stormede skovrideren med febrilske skridt op og ned i lysthuset, på én gang standsede han foran mig, så i papiret, som han holdt, og spurgte mig med et prøvende øjekast: "Skulle De, hr. greve, virkelig kende en vis Peter Schlemihl?" Jeg tav – "en mand af en fortræffelig karakter og med sjældne evner" – han ventede på et svar. – "Og hvis jeg nu selv var den mand?" – "Og som har mistet sin skygge!" tilføjede han heftigt. "O, min anelse," udbrød Mina, "ja, jeg har allerede længe vidst det, han

har ingen skygge!" Hun kastede sig i sin moders arme; denne omfavnede hende i sin forfærdelse krampagtigt og bebrejdede hende, at hun havde skjult en så ulykkebringende hemmelighed. Men som Arethusa var hun forvandlet til en tårekilde, der flød stærkere ved klangen af min stemme og bruste vildt frem, når jeg nærmede mig.

"Og De har," udbrød skovrideren rasende, "De har med uhørt frækhed ikke taget i betænkning at bedrage hende og mig; De foregiver at elske hende, som De har bragt i en sådan ulykke? Se, hvor hun græder og lider forfærdeligt!" –

Jeg havde i den grad tabt al besindelse, at jeg som i vildelse begyndte at sige: Når alt kom til alt, var det dog kun en skygge, man kunne vel komme ud af det også uden den, og det var ikke umagen værd at gøre et sådant spektakel for den sags skyld. Men jeg følte det ugrundede i mine ord i den grad, at jeg holdt inde af mig selv, uden at han værdigede mig et svar. Jeg tilføjede bagefter: Hvad man havde mistet, kunne man jo finde en anden gang igen.

Vred fo'r han løs på mig. "Vil De tilstå, min herre, vil De tilstå, hvorledes De har mistet Deres skygge?" Jeg måtte atter lyve: "En gang trådte en ubehøvlet mand så voldsomt på min skygge, at han rev et stort hul i den – jeg har kun afleveret den til reparation, for guldet formår meget, jeg skulle allerede i går have haft den igen." –

"Godt, min herre, godt," svarede skovrideren, "De frier til min datter, det er der også andre, der gør; som fader må jeg sørge for hende; jeg giver Dem tre dages frist, inden hvilken De må skaffe Dem en skygge; kom inden tre dage med en skygge, der passer, så skal De være velkommen; men på den fjerde dag – det

siger jeg Dem – er min datter en andens kone." – Jeg ville endnu forsøge at rette nogle ord til Mina, men heftigere grædende klyngede hun sig fastere til sin moder, og denne vinkede tavs til mig, at jeg skulle bortfjerne mig. Jeg vaklede bort, det var, som om verden lukkede sig bag ved mig.

Uden Bendels kærlighedsfulde opsigt ilede jeg i vildt løb gennem skove og over enge. Angstens sved randt ned ad min pande, en dump stormen lød fra mit bryst, vanviddet rasede i mig.

Jeg ved ikke, hvor længe denne tilstand varede, da jeg på en solbeskinnet hede mærkede, at en greb mig fat ved ærmet. – Jeg stod stille og så mig om – det var manden i den grå frakke; han syntes at have løbet bag efter mig, så at han var blevet ganske åndeløs. Han tog straks ordet:

"Jeg havde meldt mig til i dag, men De har ikke kunnet vente på dette tidspunkt. Men endnu står alt vel, tag imod mit råd, byt Dem til Deres skygge og vend straks tilbage. De vil være velkommen i skovriderens have, og alt har kun været en spøg; Rascal, som har forrådt Dem og som frier til Deres brud, skal jeg tage mig af, den karl er moden."

Jeg stod endnu som i søvne. – "Meldt til i dag –?" Jeg regnede tiden ud en gang endnu – han havde ret, jeg havde regnet en dag for lidt. Jeg søgte med den højre hånd efter pungen på mit bryst – han gættede min mening og trådte to skridt tilbage.

"Nej, hr. greve, den er i alt for gode hænder, behold den bare." – Jeg stirrede forundret spørgende på ham, han vedblev: "Jeg udbeder mig blot en bagatel til erindring; vær så god at underskrive denne seddel." – På pergamentet stod følgende:

I kraft af denne min underskrift testamenterer jeg til ihændehaveren af dette dokument min sjæl efter dens naturlige adskillelse fra legemet.

I stum forbavselse betragtede jeg skiftevis dokumentet og den grå ubekendte. – Han havde imidlertid med en nyskåren fjerpen opfanget en dråbe blod, der flød på min hånd, som for nylig var revet af en torn, og rakte mig pennen. –

"Hvem er De egentlig?" spurgte jeg endelig. "Hvad gør det til sagen?" svarede han, "kan man ikke se det på mig? En stakkels djævel, en slags lærd mand og fysikus, der kun høster dårlig tak af sine venner for sine fortræffelige kunster, og som for sig selv ikke har anden fornøjelse på jorden end at eksperimentere en smule – men så skriv dog under. Der nede til højre: Peter Schlemihl."

Jeg rystede på hovedet og sagde: "Undskyld, min herre, men det underskriver jeg ikke." – "Ikke?" gentog han forbavset, "og hvorfor ikke?" –

"Det forekommer mig dog i visse måder betænkeligt at sælge min sjæl for min skygge." – "Se, se!" svarede han, "betænkeligt!" Han brød ud i en lydelig latter. "Om jeg må spørge, hvad er det da egentlig for noget, Deres sjæl? Har De nogen sinde set den og hvad tænker De at tage Dem til med den, når De en gang er død? Vær De glad ved at finde en køber, der endnu i Deres levende live vil betale efterladenskaberne af dette X, denne galvaniske kraft eller polariserende virksomhed, eller hvilke naragtige benævnelser man nu vil give den, med noget virkeligt, nemlig med Deres livagtige skygge, hvorved De kan vinde Deres elskedes hånd og alle Deres ønskers opnåelse. Vil

De hellere selv kaste den stakkels unge pige i armene på den nederdrægtige skurk Rascal og udlevere hende? – Nej, det skal De dog se med Deres egne øjne; kom, jeg skal låne Dem min dølgehætte" – (han trak noget op af lommen) – "og usete kan vi valfarte til skovriderens have." –

Jeg må tilstå, at jeg skammede mig grundigt over at blive udlét af denne mand. Han var mig forhadt i min inderste sjæl, og jeg tror, at det mere var denne personlige modbydelighed end grundsætninger og fordom, der afholdt mig fra at købe min skygge for den forlangte underskrift, hvor hårdt jeg end trængte til den. Også den tanke var utålelig for mig, at foretage den tur, han foreslog, i hans selskab. At skulle se denne hæslige, snigende skikkelse, denne hånligt grinende trold træde spottende frem mellem mig og min elskede, hvis hjerter var blodigt sønderslidte, det oprørte min inderste følelse. Jeg opfattede det skete som skæbnens bestemmelse og min ulykke som uafvendelig, og idet jeg vendte mig om imod ham, sagde jeg:

"Min herre, jeg har solgt Dem min skygge for denne i og for sig fortræffelige pung, og det har jeg tilstrækkelig fortrudt. Kan handelen gå tilbage, så i Guds navn!" Han rystede på hovedet og antog en meget mørk mine. Jeg fortsatte: – "Så vil jeg ikke sælge mere af min ejendom, ikke en gang for den tilbudte pris af min skygge, og jeg underskriver altså intet. Deraf kan De også slutte, at den optræden med dølgehætten, som De indbyder mig til, ville blive til ulige større fornøjelse for Dem end for mig; De må derfor have mig undskyldt, og da det nu en gang ikke kan være anderledes – så lad os skilles!" –

"Det gør mig ondt, monsieur Schlemihl, at De i Deres egensindighed afslår det tilbud, som jeg gav Dem i al venskabelighed. Imidlertid, en anden gang er jeg måske heldigere. På snarligt gensyn! – A propos, tillad mig blot endnu at vise Dem, at jeg ingenlunde lader de sager, som jeg køber, ligge og skimle, men at jeg holder dem i ære, og at de er i gode hænder hos mig." – Straks trak han min skygge op af lommen, og med et behændigt kast foldede han den ud på heden, bredte den ud ved sine fødder på solsiden, således at han gik imellem to, ham underdanige skygger, min og hans egen; for også min måtte adlyde ham og rette sig efter alle hans bevægelser.

Da jeg efter så lang tids forløb en gang igen så min stakkels skygge og fandt den nedværdiget til en så ussel tjeneste, netop på det tidspunkt, da jeg for dens skyld var i en så ubeskrivelig nød, da knustes mit hjerte, og jeg begyndte at græde bitterligt. Den forhadte spankulerede forbi med sit bytte og gentog frækt sit forslag:

"Endnu kan De få den, et pennestrøg, og De redder dermed den stakkels, ulykkelige Mina fra skurkens kløer og lader hende falde i den højvelbårne hr. greves arme – som sagt, kun et pennestrøg." Mine tårer brød frem med fornyet kraft, men jeg vendte mig bort og vinkede til ham, at han skulle fjerne sig.

Bendel, der bekymret havde fulgt mine spor lige hertil, kom i dette øjeblik. Da den trofaste, fromme ven fandt mig grædende og så min skygge, som han ikke kunne tage fejl af, i den forunderlige grå ubekendtes magt, besluttede han straks, selv om det skulle være med magt, at skaffe mig min ejendom igen, og da han ikke vidste, hvordan han skulle bære sig ad med den skrøbelige genstand, gik han lige løs på manden, og uden

mange spørgsmål befalede han ham ufortøvet at overlade mig min ejendom. Denne svarede ikke, men vendte den troskyldige knøs ryggen og gik. Men Bendel løftede sin knortekæp, og idet han fulgte efter ham, lod han ham skånselsløst føle den fulde styrke af sin muskuløse arm, idet han gentagne gange befalede ham at udlevere skyggen. Den anden bøjede hovedet, som om han var vant til slig behandling, skød skuldrene i vejret, og rolig og tavs gik han bort hen over heden, idet han på én gang bortførte min skygge og min tro tjener. Endnu længe hørte jeg lyden af de dumpe slag i den øde stilhed, indtil den tabte sig i det fjerne. Alene var jeg som før med min ulykke.

6

Da jeg var blevet alene tilbage på den øde hede, lod jeg mine tårer have frit løb, idet jeg lettede mit ulykkelige hjerte for den uudsigelige, trykkende byrde. Men jeg så ingen grænser for min overvældende ulykke, ingen udgang, intet mål, og især sugede jeg med vanvittig tørst på den nye gift, som den ubekendte havde gydt i mine sår. Da jeg manede Minas billede frem for mig, da den elskede, kære skikkelse viste sig for mig bleg og grædende, således som jeg sidst havde set hende ved min fornedrelse, da trådte Rascals billede frækt og hånende frem mellem mig og hende; jeg tilhyllede mit ansigt og flygtede hen over heden, men det gyselige syn forlod mig ikke, det fulgte mig i mit løb, indtil jeg åndeløs sank til jorden og vædede den med nye tårer.

Og alt det for en skygge! Og denne skygge havde jeg kunnet erhverve ved et pennestrøg. Jeg tænkte på tilbuddet og på mit afslag. Det var mørkt i mig; jeg havde hverken dømmekraft eller fatteevne mere.

Dagen gik. Jeg stillede min sult med vildtvoksende frugter og min tørst ved den nærmeste elv; natten brød frem, jeg lejrede mig under et træ. Morgenduggen vækkede mig af en tung søvn, hvor jeg hørte mig selv stønne som i dødskampen. Bendel måtte have tabt mit spor, og det glædede mig at tænke på det. Jeg ville ikke vende tilbage blandt menneskene, som jeg forskræmt flyede for ligesom de vilde dyr på klipperne. Således tilbragte jeg tre sørgelige dage.

Om morgenen den fjerde dag befandt jeg mig på en sandslette, der beskinnedes af solen, jeg sad på nogle klippeblokke i dens stråler, for nu holdt jeg af at nyde synet af den, som jeg så længe havde savnet. I tavshed hentæredes mit hjerte af fortvivlelsen. Da skræmtes jeg op af en let støj, beredt til flugt så jeg mig om, men fik ikke øje på nogen; men på den solbeskinnede slette kom en menneskeskygge, der lignede min, glidende; den vandrede alene og syntes at være kommet bort fra sin herre.

Da vågnede en mægtig attrå hos mig; jeg tænkte: Søger du din herre, skygge? Det vil jeg være. Jeg sprang til for at bemægtige mig den; jeg tænkte nemlig, at hvis det lykkedes mig at træde i dens spor, således at mine fødder berørte den, ville den nok blive hængende og så med tiden vænne sig til mig.

Ved min bevægelse tog skyggen flugten, og jeg måtte begynde en anstrengende jagt efter den rappe flygtning; alene tanken om at redde mig ud af min frygtelige stilling indgød mig tilstrækkelig kraft. Den flygtede hen imod en skov, der ganske vist endnu lå noget borte, men i hvis skygge jeg nødvendigvis måtte miste den – jeg så det, skrækken fo'r igennem mit hjerte og bragte min attrå til at flamme op og gav mine fødder vinger – jeg halede øjensynlig ind på den og kom den efterhånden nærmere, jeg måtte nå den. Nu standsede den pludselig og vendte sig om imod mig. Med et vældigt spring fo'r jeg hen imod den som en løve efter sit bytte for at bemægtige mig den – og uventet traf jeg på en hård modstand fra et legeme. Der blev af en usynlig tildelt mig de værste ribbensstød, som vist noget menneske har fået.

Skrækken bevirkede, at jeg krampagtigt slog armene sammen og trykkede det, der stod foran mig, ind imod mig. Ved den hurtige bevægelse styrtede jeg forover til jorden, så lang jeg var; men baglæns under mig faldt et menneske, som jeg holdt omslynget, og som nu først kom til syne.

Nu blev hele begivenheden mig forklarlig ad ganske naturlig vej. Manden måtte have båret den usynlige fuglerede, der gør sin ejermand usynlig, men ikke hans skygge, og nu havde han kastet den fra sig. Jeg spejdede rundt om, snart fik jeg øje på skyggen af den usynlige fuglerede selv, jeg sprang op, løb hen og greb ikke fejl af det dyrebare bytte. Usynlig og uden skygge holdt jeg reden i min hånd.

Manden rejste sig straks og så sig om efter den lykkelige sejrherre, men på den vide, solbeskinnede slette kunne han hverken opdage ham selv eller hans skygge, som han især spejdede ængsteligt efter. For at jeg i og for mig selv var uden skygge, kunne han ikke ane, og han havde ikke haft tid til at bemærke det. Da han havde overbevist sig om, at ethvert spor var forsvundet, vendte han i sin fortvivlelse sin hånd imod sig selv og udrev sine hår. Men jeg fik ved den vundne skat mulighed for og lyst til atter at færdes blandt mennesker. Jeg savnede ikke et påskud til at besmykke det uhæderlige rov i mine egne øjne eller rettere, jeg behøvede intet sådant, og for at undgå enhver tanke af den art ilede jeg bort uden at se mig om efter den ulykkelige, hvis klagende stemme jeg endnu længe hørte lyde. Således forekom mig i det mindste den gang alle omstændighederne ved denne begivenhed.

Jeg brændte af lyst efter at ile til skovriderens have og med egne øjne forvisse mig om sandheden af, hvad den forhadte

havde forkyndt; men jeg vidste ikke, hvor jeg var; for at orientere mig gik jeg op på den nærmeste høj; fra dens top så jeg den lille by lige i nærheden og skovriderhaven for mine fødder. – Mit hjerte bankede voldsomt, en anden slags tårer, end jeg før havde udgydt, kom nu i mine øjne: Jeg skulle gense hende. – En ængstelig længsel fremskyndede mine skridt og lod mig vælge den rigtige sti. Uset gik jeg forbi nogle bønder, der kom fra byen. De talte om mig, Rascal og skovrideren, men jeg ville intet høre, jeg ilede videre.

Jeg trådte ind i haven med hele anelsens gysen i mit bryst. – Lyden som af en latter kom mig i møde, jeg gyste og så mig om: Jeg kunne ingen se; jeg troede at have hørt fejl. Det var endnu tidligt, der var ingen i grev Peters lysthus, og haven var tom. Jeg strejfede igennem de bekendte gange og gik hen imod stuehuset. Den samme støj fulgte mig, idet den stadig blev mere hørlig. Med bange hjerte satte jeg mig på en bænk, der stod i solskinnet lige overfor husdøren. Det forekom mig, at jeg hørte den usynlige trold sætte sig hånligt leende ved min side. Nøglen drejedes om i døren, denne gik op og skovrideren trådte ud med nogle papirer i hånden. Jeg mærkede, at der blev draget en tågesky hen over mit hoved, jeg så mig om, og – rædsel! – manden i den grå frakke sad ved siden af mig og så på mig med et satanisk smil. –

Han havde trukket dølgehætten over mit hoved, ved hans fødder lå nu hans og min skygge fredeligt ved hinandens side, han legede skødesløst med det bekendte pergament, som han holdt i hånden, og mens skovrideren gik op og ned i lysthusets skygge beskæftiget med sine papirer – bøjede han sig fortroligt hen imod mig og hviskede mig disse ord i øret:

"Så har De dog modtaget min indbydelse, og vi sidder nu her med begge hovederne under en hætte – godt, meget godt! Men giv mig så min fuglerede tilbage, De behøver den ikke mere, og De er for ærlig til at ville berøve mig den – men tak mig ikke for det, jeg forsikrer Dem, at det har været mig en fornøjelse at låne Dem den." – Uden at jeg kunne værge mig, tog han den ud af min hånd, puttede den i lommen og lo endnu en gang af mig, og det så højt, at skovrideren vendte sig om ved lyden. – Jeg sad som forstenet.

"De må dog indrømme," vedblev han, "at sådan en hætte er langt mageligere. Den dækker ikke blot manden, men også hans skygge og lige så mange andre, som han har lyst til at tage med. Ser De, i dag har jeg atter to." – Han lo på ny. "Mærk Dem det, Schlemihl, hvad man ikke vil med det gode, nødes man dog til sidst til. Jeg havde tænkt mig, at De ville købe skyggen af mig og tage Deres brud tilbage (der er tid endnu); Rascal lod vi så dingle i galgen; det vil være en let sag, så længe der ikke er mangel på strikker. – Hør, jeg giver Dem min hætte oven i købet."

Moderen trådte ud, og samtalen begyndte.

– "Hvad bestiller Mina?" – "Hun græder." – "Dumme tøs! Det kan nu ikke blive anderledes!" – "Nej, ganske vist, men så hurtigt at give hende til en anden – hør, mand, du handler grusomt mod dit eget barn." – "Nej, mo'r, der tager du fejl. Når hun, endog inden hun har grædt sin barnagtighed ud, ser sig som en meget rig og fornem mands hustru, så vil hun til sidst vågne af sin sorg som af en drøm, og hun vil takke Gud og os, det skal du nok få at se." – "Ja, Gud give det." – "Rigtignok ejer hun også nu meget anselige godser; men tror du, at man efter

den opsigt, som den ulykkelige historie med eventyreren gjorde, så snart kunne finde et andet, så passende parti som hr. Rascal? Ved du, hvor rig hr. Rascal er? Han har for seks millioner jordegods her i landet, som han ejer kvit og frit. Jeg har selv set skøderne. Det var ham, der overalt var kommet mig i forkøbet og havde taget det bedste, og desuden har han i sin tegnebog papirer, lydende på Thomas Johns navn, for omtrent halvfjerde million." – "Han må have stjålet grumme meget." "Hvad er det for en snak? Han har klogelig sparet, mens de andre ødslede." – "Ja, men en mand, der har båret livré." – "Snak! Han har dog en fejlfri skygge." – "Du har ret, men –"

Manden i den grå frakke lo og så på mig. Døren gik op, og Mina trådte ud. Hun støttede sig til sin kammerjomfru, tårerne flød i tavshed ned ad hendes skønne, blege kinder. Hun satte sig i en lænestol, der var stillet til hende under lindetræerne, og hendes fader satte sig ved hendes side. Han greb med ømhed hendes hånd og tiltalte hende blidt, idet hun begyndte at græde stærkere.

"Du er mit kære, gode barn, du vil også være fornuftig og ikke bedrøve din gamle fader, der mener det så godt med dig, jeg forstår dig nok, mit kære barn, at det har rystet dig, du er undsluppet ulykken på en vidunderlig måde! Førend vi opdagede det skændige bedrageri, elskede du den uværdige højt; ser du, Mina, jeg ved det, og jeg bebrejder dig det ikke. Jeg selv holdt også meget af ham, mit kære barn, så længe jeg troede, at han var en fornem herre. Nu indser du selv, hvor forandret al ting er. Hvad! Enhver puddelhund har jo en skygge, og så skulle mit kære, eneste barn have en mand, der – nej, du tænker heller slet ikke mere på ham. – Hør nu, Mina, nu frier

en mand til dig, en mand, der ikke er bange for solskinnet, en fornem mand, der ganske vist ikke er fyrste, men som ejer ti millioner, ti gange mere end du; han vil gøre mit kære barn lykkeligt. Sig mig ikke imod, gør ingen modstand, vær min gode, lydige datter og lad din kære fader sørge for dig og aftørre dine tårer. Lov mig at række hr. Rascal din hånd. – Sig, vil du love mig det?" –

Hun svarede med klangløs røst: "Jeg har ingen vilje og intet ønske mere på jorden. Min faders vilje ske." Samtidig blev hr. Rascal meldt, og fræk trådte han ind. Mina faldt i afmagt. Min forhadte ledsager så vredt på mig og hviskede hurtigt til mig: "Og det kan De finde Dem i! Flyder der da andet end menneskeblod i Deres årer?" Med en rask bevægelse ridsede han mig let i hånden, der flød blod, han vedblev: "Nej virkelig! Rødt blod! – så skriv da under!" Jeg holdt pergamentet og pennen i hånden.

Adolph Schrödter: Peter Schlemihl jagter sin skygge (1836)

7

Jeg vil stille mig frem for din dom, min kære Chamisso, og ikke forsøge på at bestikke dig. Jeg selv har fuldbyrdet en streng dom over mig; for jeg har næret en nagende orm i mit hjerte. Bestandig svævede dette alvorlige øjeblik i mit liv for min erindring, og jeg formåede kun at betragte det med et tvivlende blik, med ydmyghed og sønderknuselse. – Min kære ven, den, der letsindigt blot sætter foden udenfor den slagne vej, bliver uformærket ledet ind på andre stier, som fører nedad og bestandig nedad; forgæves ser han de vejledende stjerner stråle fra himlen, han har intet valg, han må ustandselig ned ad skråplanet og ofre sig selv til Nemesis. Efter det overilede fejltrin, der havde ført forbandelsen over mit hoved, havde jeg igennem kærligheden på forbryderisk vis trængt mig ind i et andet væsens skæbne! Hvad stod der nu tilbage for mig undtagen blindt at styrte mig ud for at bringe redning der, hvor jeg havde udsået fordærvelse, og hvor hurtig redning blev fordret af mig? For den sidste time slog. – – Tænk ikke så lavt om mig, min kære Adelbert, at du tror, at nogen som helst forlangt pris ville have forekommet mig for høj, og at jeg ville have været mere sparsom med noget af mit eje end med guldet. – Nej, Adelbert, men min sjæl var opfyldt af et uovervindeligt had mod denne gådefulde mand, der altid sneg sig på de krumme stier. Jeg gjorde ham vel uret; men ethvert fællesskab med ham oprørte mig. – Også her, som så ofte i mit liv og som overhovedet så ofte i verdenshistorien, trådte en hændelse i

stedet for en handling. Senere har jeg forsonet mig med mig selv. Jeg har for det første lært at nære ærbødighed for nødvendigheden, og hvad er vel dens ejendom i højere grad end den udførte handling, den stedfindende hændelse. Dernæst har jeg lært at nære ærbødighed for denne nødvendighed som den vise styrelse, der virker i hele det store maskineri, hvori vi blot griber ind som medvirkende hjul, der driver og drives. Hvad der skal være, må ske, hvad der skulle være, skete, og det ikke uden den styrelse, som jeg til sidst lærte at ære i min egen skæbne og i deres, hvormed min kom i berøring.

Jeg ved ikke, om jeg skal regne spændingen i min sjæl, der var under trykket af så mægtige følelser, som årsag, eller snarere udmattelsen af min legemlige kraft, der var svækket ved de sidste dages nød, eller endelig den forvirrede tilstand, som den grå trolds nærværelse fremkaldte i hele min natur; kort sagt, da jeg skulle til at skrive under, faldt jeg i en dyb afmagt, og lå en lang tid som i dødens arme.

Stampen og forbandelser var de første lyde, der nåede mit øre, da jeg kom til mig selv igen; jeg åbnede øjnene, det var mørkt, min forhadte ledsager var beskæftiget med mig, idet han udstødte skældsord. "Er det ikke at bære sig ad som en gammel kælling! – Se nu til at komme op og fuldbyrde, hvad der er besluttet, eller har herren betænkt sig og vil hellere gå og flæbe?" – Med besvær rejste jeg mig op fra stedet, hvor jeg lå, og så mig om i tavshed. Det var sent på aftenen, ud fra den oplyste skovriderbolig lød der festlig musik, enkelte grupper af mennesker spadserede i havegangene. Et par trådte nærmere under deres samtale og tog plads på den bænk, som jeg tidligere havde siddet på. De talte om den forbindelse, der

samme dags morgen var indgået mellem den rige hr. Rascal og husets datter. – Det var altså sket.

Med hånden strøg jeg straks dølgehætten af mit hoved og øjeblikkeligt forsvandt den ubekendte, tavs ilede jeg hen imod havens udgang, idet jeg skjulte mig i det tætteste krat og tog vejen gennem grev Peters lysthus. Men min plageånd fulgte mig usynlig, idet han angreb mig med hårde ord. "Det er altså takken for den ulejlighed, som man har haft med den hele udslagne dag at pleje monsieur med sine svage nerver. Og så skal man oven i købet holdes for nar. Godt, hr. stivnakke, flygt De kun for mig; vi er dog uadskillelige. De bar mit guld og jeg Deres skygge; det vil ikke give nogen af os ro. Har man nogensinde hørt, at en skygge har forladt sin herre? Deres trækker mig efter Dem, indtil De tager den til nåde igen og jeg slipper fri. Hvad De ikke har gjort af fri vilje, må De nu af ærgrelse og kedsommelighed bekvemme Dem til; man undgår ikke sin skæbne." Han talte videre i samme tone, jeg flygtede forgæves, han slap mig ikke, men bestandig nærværende talte han hånligt om gildet og skyggen. Jeg kunne ikke komme til mig selv igen.

Gennem mennesketomme gader rettede jeg min gang mod mit hus. Da jeg stod udenfor og så på det, kunne jeg næppe kende det igen; bag de sønderslåede ruder brændte der intet lys. Dørene var lukkede, ingen tjenere færdedes mere derinde. Han lo højt ved siden af mig: "Ja, sådan går det! Men Deres kære Bendel finder De hjemme, han er netop med omhu blevet sendt hjem så udmattet, at han nok har vogtet det godt." Han lo igen. "Nu har han nok noget at fortælle! – Nå velan, god nat for denne gang, på snarligt gensyn!" Jeg havde ringet gentagne gange, og

der kom nu lys; Bendel spurgte indenfor, hvem det var, der ringede. Da den brave mand kendte min stemme, kunne han næppe styre sin glæde; døren fløj op, og grædende kastede vi os i hinandens arme. Jeg så, at han var meget forandret, mat og syg; men på mig var håret blevet helt gråt.

Han førte mig gennem de plyndrede værelser ind til et bagved liggende kabinet, som var blevet skånet; han hentede mad og drikke, og vi satte os; han begyndte på ny at græde. Han fortalte mig, at han havde forfulgt den magre, grå mand, som han havde truffet med min skygge, så længe og så langt, at han havde tabt mit spor og var sunket om af træthed; da han senere ikke kunne finde mig, var han vendt hjem til huset, som snart efter på Rascals anstiftelse blev stormet af pøbelen, der slog ruderne ud og tilfredsstillede sin ødelæggelseslyst. Således havde de handlet mod deres velgører. Mine tjenere var flygtet til alle sider. Den lokale øvrighed havde forvist mig fra byen og givet mig en frist på fire og tyve timer til at forlade dens distrikt. Foruden det, som jeg vidste om Rascals rigdom og giftermål, havde han endnu meget at fortælle. Denne skurk, der var ophavsmanden til alt, hvad der her var sket, måtte fra begyndelsen af have været i besiddelse af min hemmelighed; det syntes, som om han lokket af guldet havde forstået at indsmigre sig hos mig, og allerede i den første tid havde forskaffet sig en nøgle til skabet med guldet, hvorved han havde lagt grunden til den formue, som han nu endog kunne afslå at forøge.

Alt det fortalte Bendel mig med mange tårer, og så græd han på den anden side af glæde over, at han så mig igen og havde mig igen, og over, at han så mig så rolig og fattet, efter at han

længe havde tvivlet om, hvad ulykken vel havde ledet mig til. Den form havde min fortvivlelse nemlig nu antaget. Jeg så min ulykke stor og uafvendelig foran mig, jeg havde grædt ud, intet skrig kunne den mere presse ud af mit bryst; kold og ligegyldig bar jeg den mit blottede hoved i møde.

"Bendel," sagde jeg, "du kender min skæbne. Den hårde straf træffer mig ikke uden en tidligere brøde. Du, som er uskyldig, skal ikke længere knytte din skæbne til min, det vil jeg ikke have. Jeg rider bort allerede i nat, læg sadlen på min hest, jeg rider alene; det er mit ønske, at du bliver her. Der må endnu ligge nogle kister med guld her; behold du dem. Alene vil jeg flakke ustadig om i verden; men hvis nogensinde atter en munter time smiler til mig, og lykken ser mig forsonet i møde, da vil jeg trofast tænke på dig, for ved dit trofaste bryst har jeg grædt i tunge, smertelige timer."

Med knust hjerte måtte den brave adlyde disse sidste befalinger fra sin herre, og han forfærdedes over det i sin sjæl; men jeg var døv for hans bønner og forestillinger og blind for hans tårer; han førte min hest frem. Endnu en gang trykkede jeg den grædende Bendel til mit bryst, svang mig i sadlen, og skjult af nattens kappe red jeg bort fra min lykkes grav uden at bryde mig om, hvorhen min hest førte mig; for nu havde jeg intet mål, intet ønske og intet håb mere på jorden.

8

Snart stødte der en fodgænger til mig, som efter at have gået ved siden af min hest i nogen tid bad mig om tilladelse til at lægge sin kappe på ryggen af den, da vi dog skulle samme vej; jeg tillod det stiltiende. Med let anstand takkede han for den ubetydelige tjeneste, roste min hest og tog deraf lejlighed til at prise de riges lykke og magt i høje toner, og uden at jeg rigtig vidste hvordan, kom han ind i en monolog, hvortil jeg blot var tilhører.

Han udfoldede sine anskuelser om livet og verden og kom snart ind på metafysikken, af hvilken han fordrede, at den skulle finde frem til det ord, som var alle gåders løsning. Han udviklede denne opgave med stor klarhed og gik derpå over til at besvare den.

Du ved, min kære ven, at jeg tydelig har indset fra den tid, da jeg gennemgik de filosofiske kurser, at jeg ingenlunde er kaldet til filosofisk spekulation, og jeg har fuldstændig givet afkald på denne beskæftigelse; jeg har altid ladet en hel del være for mig, hvad det var, en hel del har jeg opgivet at forstå og begribe, og som du selv har rådet mig til, har jeg i tillid til min sunde fornuft fulgt stemmen i mit indre lige ud, så vidt det var mig muligt. Denne ordkunstner forekom mig nu med stort talent at opføre en solid bygning, der hævede sig i vejret støttet ved sig selv og som bestod ligesom ved en indre nødvendighed. Kun savnede jeg fuldstændig netop det, som jeg ville have søgt efter ved den, og således blev den et blot og bart kunstværk, hvis

nydelige sammenføjning og fuldendelse alene var til glæde for en tilskuer; men jeg hørte med fornøjelse på den veltalende mand, der havde draget min opmærksomhed bort fra mine egne sorger, og jeg havde gerne sluttet mig til ham, hvis han havde fængslet min følelse i lige så høj grad som min forstand.

Imidlertid var tiden gået, og uden at jeg mærkede det, havde morgendæmringen allerede oplyst himlen; jeg forfærdedes, da jeg på én gang så op og så den farvepragt udfolde sig i øst, der anmeldte solens ankomst, og i denne time, hvor slagskyggerne strækker sig i hele deres længde, var der i den flade egn intet ly eller skjulested at opdage! Og jeg var ikke alene! Jeg kastede et blik på min ledsager og forfærdedes atter. – Det var ingen anden end manden i den grå frakke.

Han smilede ved min forfærdelse og vedblev uden at lade mig komme til orde: "Lad os dog slutte os sammen en tid til gensidig fordel, som det er brug i verden; skilles kan vi jo altid. Vejen her langs med bjergene er, selv om De endnu ikke har tænkt på det, dog den eneste, som De handler fornuftigt ved at slå ind på; ned i dalen tør De ikke komme, og vende tilbage over bjergene, hvor De er kommet fra, vil De endnu mindre – og ad denne vej skal netop også jeg. – Jeg ser, at De blegner ved solens opgang. Jeg vil låne Dem Deres skygge, så længe som vi er sammen, og til gengæld skal De finde Dem i at have mig hos Dem; nu har De ikke mere Deres kære Bendel; jeg vil derfor være Deres tjener. De holder ikke af mig, det gør mig ondt. Alligevel kan De dog godt bruge mig. Djævlen er ikke så sort, som han bliver afmalet, i går ærgrede De mig, det er sandt, men jeg vil ikke bære nag for det i dag; jeg har jo allerede underholdt Dem hele vejen indtil

nu, det må De dog indrømme. – Tag nu en gang igen Deres skygge for en prøves skyld."

Solen var stået op, der kom folk imod os på landevejen; jeg modtog tilbuddet, om end med inderlig uvilje. Han lod smilende min skygge glide ned på jorden, og straks indtog den sin plads på hestens skygge og travede rask af sted ved siden af mig. Jeg red forbi en flok bønder, der ærbødigt tog hatten af og gjorde plads for den fornemme herre. Jeg red videre, og med begærligt blik og med bankende hjerte så jeg fra hesten ned til siden på denne skygge, der før var min egen, og som jeg nu havde lånt af en fremmed, ja af en fjende.

Denne gik roligt ved siden af mig og fløjtede en melodi. Han var til fods, jeg til hest, det svimlede for mig, fristelsen var for stor, pludselig drejede jeg tøjlerne, trykkede begge sporerne i hestens sider, og i fuld karriere red jeg ind på en sidevej; men jeg førte ikke skyggen med, ved hestens vending gled den af og blev hos sin retmæssige ejermand på landevejen. Beskæmmet måtte jeg vende om; manden i den grå frakke fløjtede uforstyrret melodien til ende; derpå lo han mig ud, idet han satte skyggen fast igen, og belærte mig om, at den først ville hænge rigtig fast og blive hos mig, når jeg igen besad den som retmæssig ejendom. "Jeg holder Dem fast ved Deres skygge," vedblev han, "og De slipper ikke løs. En rig mand som De har nu en gang en skygge nødig, det kan ikke være anderledes; De kan kun dadles for, at De ikke har indset det tidligere."

Jeg fortsatte min rejse på den samme vej; alle livets behageligheder og selv dets overdådighed fandtes atter hos mig; jeg kunne bevæge mig frit og let, da jeg havde en skygge, selv om den også kun var lånt, og overalt indgød jeg den

ærbødighed, som rigdommen fremkalder; men døden herskede i mit hjerte. Min forunderlige ledsager, der kun udgav sig selv for uværdig tjener hos den rigeste mand i verden, var overordentlig tjenstivrig og over al måde behændig og dygtig, han var idealet af en kammertjener hos en rig mand, men han veg ikke fra min side, uophørlig sagde han mig imod og hævdede bestandig med den største sikkerhed, at jeg til sidst ville gå ind på akkorden med skyggen, om ikke for andet så for at blive fri for ham. – Han var mig lige så besværlig som forhadt. Jeg kunne formelig blive bange for ham. Jeg havde gjort mig afhængig af ham. Han holdt mig fast, efter at han havde ført mig tilbage til den verdens herlighed, som jeg var flygtet for. Jeg måtte finde mig i, at han rettede sin veltalenhed mod mig, og jeg syntes næsten, at han havde ret. En rig mand må have en skygge her i verden, og hvis jeg ville hævde den stilling, som han havde forledt mig til atter at indtage, var kun én udvej åben. Men det var min faste beslutning, at efter at jeg havde ofret min kærlighed, og efter at livet havde mistet sin glans for mig, ville jeg ikke forskrive min sjæl til denne djævel, selv om jeg kunne få hele verdens skygger. Jeg vidste ikke, hvad det skulle blive til.

En gang sad vi udenfor en hule, som de fremmede, der rejser i denne egn, plejer at besøge. Der hører man en brusen af underjordiske floder nede fra en umålelig dybde, ingen bund synes at standse den sten, som kastes klingende derned. Som så ofte udmalede han med en rig fantasi og med skinnende farvers strålende glans kunstneriske billeder for mig om alt det, som jeg ved lykkepungens hjælp kunne udføre i verden, når jeg først havde fået min skygge tilbage. Jeg støttede albuerne på

mine knæ og holdt mit ansigt skjult i mine hænder, idet jeg hørte på den falske tale med sindet delt imellem attråen og mit faste forsæt. Denne tvedragt i sindet kunne jeg ikke holde ud længere, jeg begyndte den afgørende kamp:

"De synes at have glemt, min herre, at jeg ganske vist har tilladt Dem på visse betingelser at ledsage mig, men at jeg har forbeholdt mig min fuldstændige frihed." – "Hvis De befaler, pakker jeg sammen." Det var hans almindelige trussel. Jeg tav; han gav sig straks i færd med at rulle min skygge sammen. Jeg blegnede, men forholdt mig tavs og lod ham gøre det. Der påfulgte en lang stilhed. Han tog først til orde:

"De kan ikke lide mig, min herre, De hader mig, det ved jeg; men hvorfor hader De mig? Er det måske, fordi De har overfaldet mig på offentlig vej og tænkt at kunne fratage mig min fuglerede med magt? Eller fordi De på tyvagtig vis søgte at fratage mig min ejendom, den skygge, som var betroet til Deres ærlighed? Jeg for mit vedkommende hader ikke Dem for disse ting; jeg finder det ganske naturligt, at De søger at gøre alle Deres fordele gældende, både list og magt; at De for resten har de strengeste principper og er den personificerede ærlighed, er en grille, som jeg heller ikke har noget imod. – Jeg har i virkeligheden ikke så rigoristiske tanker som De; men jeg handler, som De tænker. Eller har jeg nogen sinde sat min tommelfinger på Deres strube for at annektere Deres dyrebare sjæl, som jeg nu en gang har fået lyst til? Har jeg for lykkepungens skyld sluppet nogen af mine tjenere løs mod Dem? Har jeg forsøgt at bedrage Dem med den?" Jeg havde intet at svare til dette, han vedblev: "Nå, ja, ja, min herre, De kan ikke lide mig, det forstår jeg så godt, og jeg vredes ikke på Dem af

den grund. Vi må skilles, det er klart, også De begynder at blive mig noget kedsommelig. For altså fuldstændig at slippe for ærgrelserne ved min nærværelse råder jeg Dem endnu en gang: Køb tingesten af mig." – Jeg rakte pungen hen imod ham: "For den pris?" – "Nej!" – Jeg drog et dybt suk og svarede ham: "Nu vel, jeg beder Dem, min herre, lad os skilles, spær ikke længere min vej i denne verden, der forhåbentlig er stor nok til os begge." Han smilede og sagde: "Jeg går, min herre, men først vil jeg underrette Dem om, hvorledes De kan ringe på mig, hvis De nogensinde skulle længes efter Deres underdanigste tjener: De behøver kun at ryste pungen, så at de evindelige guldstykker rasler; den lyd hidkalder mig øjeblikkelig. Enhver tænker på sin fordel her i verden; De ser, at jeg tillige tænker på Deres, da jeg åbenbarer Dem en ny kraft. – O, denne pung! – Selv om ormene allerede havde ædt Deres skygge, ville pungen dog være et stærkt bånd imellem os. Kort sagt, De holder mig fast ved guldet, også fjernt fra mig kan De befale over Deres underdanige tjener, De ved, at jeg kan være meget tjenstvillig mod mine venner, og at de rige især står sig godt med mig; De har jo selv set det. – Men Deres skygge, min herre – det være sagt en gang for alle – får De aldrig undtagen på en eneste betingelse."

Skikkelser fra gammel tid trådte frem for min sjæl. Jeg spurgte hurtigt: "Havde De nogen underskrift fra hr. John?" – Han smilede. – "Nej, overfor en så god ven var det ikke nødvendigt." – "Hvor er han? Ved Gud, jeg vil vide det!" Tøvende stak han hånden i lommen og drog frem ved hårene Thomas Johns blege, fordrejede skikkelse, de ligblå læber stammede med vanskelighed følgende ord – "Justo judicio Dei judicatus

sum, justo judicio Dei condemnatus sum." Note 1) Jeg forfærdedes; hurtigt kastede jeg den klingrende pung ned i afgrunden og sagde for sidste gang til ham: "Så besværger jeg dig i Guds navn, du forfærdelige! Vig fra mig og vis dig aldrig mere for mine øjne!" Med en mørk mine rejste han sig og forsvandt straks bag de klipper, som begrænsede den vilde skovegn.

Adolph Schrödter: Peter Schlemihl kaster sin pung i afgrunden (1836)

9

Der sad jeg, uden skygge og uden penge, men en tung vægt var veget fra mit bryst, jeg var let til mode. Hvis jeg ikke også havde mistet min kærlighed, eller hvis jeg havde følt mig skyldfri ved tabet af den, tror jeg, at jeg havde kunnet være lykkelig – men jeg vidste ikke, hvad jeg skulle tage mig til.

Jeg gennemsøgte mine lommer og fandt endnu nogle guldstykker, jeg talte dem og lo. – Min hest stod nede i værtshuset, jeg skammede mig for at vende tilbage; i det mindste måtte jeg vente, indtil solen, der endnu stod højt på himlen, var gået ned. Jeg lagde mig i de nærmeste træers skygge og sov rolig ind.

Yndige billeder slyngede sig sammen for mig i luftig dans og dannede en dejlig drøm. Mina svævede forbi mig med en blomsterkrans på håret og smilte venligt til mig. Også den brave Bendel var bekranset med blomster og ilede venligt hilsende forbi. Mange andre så jeg og, som det forekom mig, også dig, Chamisso, i den fjerne mængde; der strålede et klart lys, men der var ingen, der havde nogen skygge, og det så slet ikke stødende ud – der var blomster og sange, kærlighed og glæde i palmelundene. – Jeg kunne hverken fastholde eller tydeligt kende de bevægelige, yndige skikkelser, der kom og forsvandt; men jeg ved, at slige drømme drømte jeg gerne og tog mig vel i agt for at vågne; da jeg virkelig vågnede, holdt jeg længe øjnene lukkede for endnu at holde på de vigende syner.

Endelig slog jeg øjnene op, solen stod endnu på himlen, men i øst; jeg havde sovet hele natten. Jeg tog det som et varsel for, at jeg ikke skulle vende tilbage til værtshuset. Jeg opgav gerne den ejendom, som jeg havde der, og besluttede til fods at slå ind på en sidevej, der førte gennem skoven ved bjergkædens fod, idet jeg overlod skæbnen at opfylde, hvad den havde bestemt med mig. Jeg så mig ikke tilbage og tænkte heller ikke på at henvende mig til Bendel, som jeg havde efterladt i rigdom, hvad jeg rigtig nok kunne have gjort. Jeg betragtede mig selv med hensyn til den nye rolle, som jeg skulle spille i verden. Min dragt var meget tarvelig. Jeg havde en gammel, sort pelsfrakke, som jeg allerede havde båret i Berlin, og som først atter var faldet mig i hænde på denne rejse. For øvrigt havde jeg en rejsehue på hovedet og et par gamle støvler på fødderne. Jeg stod op, skar mig en knortekæp til erindring og begyndte straks min vandring.

I skoven mødte jeg en gammel bonde, der hilste mig venligt, og som jeg gav mig i snak med. Som en videbegærlig rejsende spurgte jeg først om vejen, derpå om egnen og dens beboere, om bjergenes frembringelser og mere af den slags. Han svarede forstandigt og livligt på mine spørgsmål. Vi kom til lejet af en bjergstrøm, der havde ødelagt en stor strækning af skoven. Jeg gyste for det solbeskinnede sted og lod bonden gå foran. Men midt på det farlige stykke vej standsede han og vendte sig om imod mig for at fortælle mig historien om denne ødelæggelse. Snart bemærkede han, hvad jeg manglede, og standsede midt i sin tale: "Ja, men hvad er dog det, herren har jo ingen skygge!" – "Ak, nej, desværre!" svarede jeg sukkende, "under en styg, lang sygdom mistede jeg både hår, negle og skygge. Se, farlil, de hår,

som jeg har fået igen, er trods min unge alder ganske hvide, mine negle er ganske korte, og skyggen, den vil ikke vokse ud mere." – "Ej, ej!" svarede den gamle mand, idet han rystede på hovedet, "ingen skygge, det er slemt! Det er en slem sygdom, som herren har haft!" Men han fortsatte ikke sin fortælling, og ved den næste tværvej, som vi kom til, drejede han af uden at sige et ord. – Bitre tårer randt på ny ned ad mine kinder, og min munterhed var forbi.

Bedrøvet fortsatte jeg min vej og søgte ikke mere menneskeligt selskab. Jeg holdt mig i den mørkeste skov og ofte, når jeg skulle over et solbeskinnet sted, måtte jeg vente i timevis på, at intet menneskeligt øje forbød mig at passere. Om aftenen søgte jeg nattely i landsbyerne. Egentlig rettede jeg min gang til et bjergparti der i bjergene, hvor jeg håbede at kunne få arbejde under jorden; for bortset fra, at min nuværende stilling tvang mig til at sørge for mit underhold, havde jeg vel indset, at strengt arbejde var det eneste, der kunne beskytte mig mod de fortærende tanker.

Et par regnfulde dage lod mig avancere et godt stykke, men på mine støvlers bekostning, hvis såler var beregnet for grev Peter og ikke for vandringsmanden. Jeg gik allerede på de bare ben, og jeg måtte købe et par nye støvler. Næste morgen besørgede jeg denne forretning med megen omhu i en købstad, hvor der i en butik stod gamle og nye støvler til salg. Jeg vragede og købslog længe. Jeg måtte give afkald på et par nye, som jeg gerne ville have haft, men den ublu pris afskrækkede mig. Jeg nøjedes derfor med et par gamle, der endnu var gode og stærke og som den smukke, krølhårede dreng, der stod i butikken, mod kontant betaling rakte mig med et venligt smil, idet han

ønskede mig lykke på rejsen. Jeg tog dem straks på og gik bort hen imod den nordre port.

Jeg var meget fordybet i mine tanker og så næppe, hvor jeg satte min fod; for jeg tænkte på bjergværket, som jeg håbede at nå endnu inden aften, og jeg vidste ikke rigtig, hvordan jeg skulle melde mig. Men jeg var endnu ikke gået to hundrede skridt, da jeg bemærkede, at jeg var kommet på en gal vej; jeg så mig om, jeg befandt mig i en øde, ældgammel granskov, hvor øksen vist aldrig var blevet svunget. Jeg trængte endnu nogle skridt fremad og fandt mig mellem øde fjelde, der kun var bevoksede med mos og lavarter, og som lå mellem snemarker og gletsjere. Luften var kold, jeg så mig om, skoven var forsvundet bagved mig. Jeg gik endnu nogle skridt – rundt om mig herskede dødsstilhed, uoverskuelig strakte isen sig, som jeg stod på og over hvilken der hvilede en tung, tæt tåge; solen stod blodrød i horisonten. Kulden var uudholdelig. Jeg vidste ikke, hvordan det gik til; den stivnende frost tvang mig til at fremskynde min gang, jeg hørte kun fjerne haves brusen, endnu et skridt, og jeg stod ved Ishavets kyst. Utallige skarer af sælhunde styrtede sig i vandet ved mit komme. Jeg fulgte denne kyst, og jeg så atter nøgne klipper, birke- og granskove, jeg gav mig til at løbe lige frem et par minutter. Det var trykkende varmt, jeg så mig om, jeg stod mellem smukke rismarker under morbærtræer. Jeg satte mig i deres skygge og så på mit ur, der var ikke gået et kvarter, siden jeg forlod købstaden, – Jeg troede, at jeg drømte, og bed mig i tungen for at blive vågen; men jeg var virkelig vågen. – Jeg lukkede øjnene for at samle mine tanker. – jeg hørte nogle foran mig udtale nogle besynderlige lyde gennem næsen, og jeg så op: To kinesere, som var

umiskendelige ved deres ansigtstræk, selv om jeg ikke havde villet stole på deres dragt, tiltalte mig på deres sprog med de almindelige hilsener; jeg rejste mig og trådte to skridt tilbage. Jeg så dem nu ikke mere, landskabet var helt forandret; der var træer og skove i stedet for rismarker.

Jeg betragtede disse træer og urterne, som voksede rundt om; de, som jeg kendte, var planter fra det sydøstlige Asien; jeg ville gå hen imod det ene træ, et skridt – og alt var atter forandret. Jeg begyndte nu som en rekrut, der bliver indøvet, og skred langsomt og sindigt frem. Vidunderligt forandrede landene sig; marker, enge, bjerge, stepper, ørkener oprulledes for mit forbavsende blik; der var ingen tvivl mere: Jeg havde syvmilestøvler på fødderne.

10

I stum henrykkelse faldt jeg på knæ og udgød tårer af taknemmelighed – for min fremtid stod nu pludselig klart for mig. Ved en tidlig brøde var jeg udelukket fra menneskenes samfund, men til erstatning var jeg nu henvist til naturen, som jeg altid havde elsket, hele jorden var skænket mig som en rig have, studiet skulle være mit livs bestemmelse og opgave og videnskaben dets mål. Det var ikke nogen beslutning, som jeg selv tog. Fra den tid har jeg med stille, alvorlig og uafbrudt flid kun søgt at opfylde det, som den gang stod som det klare og fulde ideal for min sjæls blik; og min selvtilfredshed har beroet på, om det virkelig udførte faldt sammen med det forestillede.

Jeg sprang op for uden tøven med et flygtigt overblik at tage den mark i besiddelse, som jeg i fremtiden skulle høste. – Jeg stod på Tibets toppe, og solen, der for mig var gået op for få timer siden, hældede her allerede mod sin nedgang; jeg gennemvandrede Asien fra øst til vest, idet jeg indhentede den i dens løb, og trådte ind i Afrika. Nysgerrigt så jeg mig om der, idet jeg gentagne gange gennemkrydsede landet i alle retninger. Da jeg i Ægypten beskuede de gamle pyramider og templer, bemærkede jeg i ørkenen ikke langt fra Theben med de hundrede porte de huler, hvor en gang de kristne eremitter boede. Pludselig stod den beslutning fast hos mig: Her er dit hjem. – Jeg valgte til mit opholdssted en af de mest skjulte, som tillige var rummelig, bekvem og utilgængelig for sjakalerne, og skred derpå videre.

Ved Herkules-støtterne trådte jeg over til Europa, og efter at jeg havde beset de sydlige og nordlige lande der, gik jeg fra Nordasien over polargletsjeren til Grønland og Amerika, jeg gennemstrejfede begge delene af dette fastland, og vinteren, som allerede herskede i det sydlige, drev mig hurtigt fra Kap Horn tilbage mod nord.

Jeg ventede, indtil det blev dag i det østlige Asien, og fortsatte først min vandring efter at have hvilet noget. Jeg fulgte gennem hele Amerika langs med bjergkæden, som indeholder de højeste, bekendte toppe på vor jordkugle. Langsomt og forsigtig gik jeg fra top til top, snart hen over ildspyende vulkaner, snart hen over snedækkede højder, ofte med stort besvær, jeg nåede Eliasbjerget og sprang ved Beringstrædet over til Asien. – Jeg fulgte dets østlige kyster i deres mangfoldige krumninger og undersøgte især med opmærksomhed, hvilke af de der liggende øer der var tilgængelige for mig. Fra halvøen Malacca bar mine støvler mig til Sumatra, Java, Bali og Lamboc; jeg prøvede på at bane mig en vej mod nordvest til Borneo og de andre øer i havet hen over de små klippeøer, som dette ocean er så rigt på. Jeg måtte opgive dette håb. Endelig satte jeg mig på den yderste spids af Lamboc, og med ansigtet vendt mod sydøst græd jeg som ved et fængselsgitter over, at jeg dog så snart havde fundet min begrænsning. Det mærkværdige Ny Holland, der er så nødvendigt for forståelsen af jorden og dens solskinsvævede klædning og af plante- og dyreverdenen, samt hele det sydlige ocean med dets koraløer, var lukket for mig, og således var lige fra begyndelsen af alt, hvad jeg skulle opbygge og samle, fordømt til blot at blive et fragment. – Kære Adelbert, hvad er dog alle menneskelige bestræbelser!

Ofte har jeg under den strengeste vinter på den sydlige halvkugle fra Kap Horn forsøgt at tilbagelægge de to hundrede skridt, der skilte mig fra Diemens land og Ny Holland, uden at bryde mig om tilbagevejen, selv om så dette land skulle lukke sig om mig som låget på en kiste, ofte har jeg prøvet på at gå mod vest over polargletsjeren, jeg har med dumdristig forvovenhed gjort de mest fortvivlede skridt hen over drivisen, jeg har trodset kulden og havet. Forgæves, endnu har jeg ikke været på Ny Holland – hver gang kom jeg tilbage til Lamboc og satte mig på øens yderste spids med ansigtet vendt mod sydøst og græd ved mit fængsels tillukkede gitter.

Endelig rev jeg mig løs fra dette sted og trådte bedrøvet igen ind i det indre Asien, jeg gennemstrejfede det helt, idet jeg fulgte morgendæmringen mod vest, og endnu mens det var nat kom jeg tilbage til Thebais til min udvalgte bolig, som jeg var gået forbi om eftermiddagen.

Så snart jeg havde hvilet lidt, og det var blevet dag i Europa, sørgede jeg først for at skaffe mig alt, hvad jeg behøvede. – Først og fremmest hæmsko, for jeg havde erfaret, hvor ubekvemt det var ikke at kunne sagtne sine skridt for at undersøge nærliggende genstande i ro og mag på anden måde end ved at tage støvlerne af. At trække et par tøfler udenpå frembragte fuldstændig den forventede virkning, og senere bar jeg bestandig to par hos mig, fordi jeg ofte kastede det ene par uden at have tid til at tage dem op, når løver, mennesker eller hyæner forstyrrede mig ved min botanisering. Mit gode ur var under mine kortvarige ture et fortræffeligt kronometer. Desuden behøvede jeg en sekstant og nogle fysiske instrumenter og bøger.

For at forskaffe alt dette gjorde jeg med ængstelighed nogle ture til London og Paris, som heldigvis netop var indhyllet i tåge. Da resten af trolddomsguldet var opbrugt, brugte jeg som betaling afrikansk elfenben, som jeg let kunne finde; rigtig nok måtte jeg vælge de mindste tænder, som ikke oversteg mine kræfter. Snart var jeg forsynet og udrustet med alt og begyndte straks min nye levevis som privatiserende lærd.

Jeg strejfede om på jorden, idet jeg snart udmålte højderne og kildernes og luftens temperatur, snart iagttog jeg dyr og snart undersøgte jeg planter; jeg ilede fra Ækvator til Polen, fra den ene verdensdel til den anden, idet jeg sammenlignede mine nye og tidligere erfaringer. De afrikanske strudses eller de nordlige søfugles æg samt frugter, sædvanligvis fra palmer og banantræer, var min sædvanlige føde. I stedet for lykken havde jeg som surrogat tobakken og i stedet for menneskelig deltagelse og venskab kærligheden hos en trofast puddelhund, der bevogtede min hule i Thebais og glad sprang mig i møde, når jeg vendte hjem belæsset med nye skatte, idet den lod mig have den følelse, at jeg dog ikke var aldeles alene på jorden. Endnu en gang skulle et eventyr dog føre mig tilbage iblandt mennesker.

11

Da jeg en gang på de nordlige kyster med hæmsko over støvlerne samlede tang og alger, trådte uventet en isbjørn frem imod mig ved hjørnet af en klippe. Efter at have kastet tøflerne vilde jeg træde over på en ø, der lå lige overfor, og som jeg kunne nå ved at gå hen over en nøgen klippe, der ragede op af vandet. Med den ene fod nåede jeg klippen, men jeg faldt i vandet, fordi den ene tøffel ubemærket var blevet hængende.

Kulden gennemisnede mig, med besvær reddede jeg mit liv; så snart jeg havde nået land, løb jeg, så hurtigt jeg kunne, til den libyske ørken for der at tørre mig i solen. Men da jeg lå der udsat for den, brændte den mig med en sådan hede i hovedet, at jeg syg vaklede tilbage til det nordlige. Ved stærk bevægelse søgte jeg at skaffe mig lindring, og med usikre, hurtige skridt løb jeg fra vest til øst og fra øst til vest. Snart var jeg i dagen og snart i natten, snart i sommeren og snart i vinterkulden.

Jeg ved ikke, hvor længe jeg således tumlede om på jorden. En brændende feber glødede i mine årer, og med angst mærkede jeg, at bevidstheden forlod mig. Tilmed skete det uheld, at jeg i mit uforsigtige løb trådte en på foden. Det må have gjort ondt, jeg fik et stærkt puf og faldt om. –

Da jeg kom til mig selv igen, lå jeg mageligt i en seng, der stod mellem mange andre senge i en rummelig og smuk sal. Der sad en ved mit hovedgærde; nogle gik gennem salen fra den ene seng til den anden. De kom hen til mig og talte om mig. Men de kaldte mig nr. 12, og dog stod der på væggen ved mine

fødder – det var ingen øjenforblændelse, jeg kunne tydeligt se det – skrevet med gyldne bogstaver på en sort marmortavle mit navn

Peter Schlemihl

ganske rigtigt. Men under mit navn stod to rækker bogstaver, jeg var for ganske vist for svag til at kunne læse dem, jeg lukkede igen øjnene. –

Jeg hørte, at der højt og tydeligt blev læst noget op, hvori der var tale om Peter Schlemihl, men jeg kunne ikke få nogen mening i det; derpå så jeg en venlig mand og en meget smuk kvinde i en sort dragt stå ved min seng. Disse skikkelser var mig ikke fremmede, og dog kunne jeg ikke kende dem.

Der gik nogen tid, og jeg kom atter til kræfter. Jeg hed nr. Tolv, og nr. Tolv gik på grund af sit lange skæg for at være en jøde, men alligevel blev han plejet omhyggeligt. At han ingen skygge havde, syntes ingen at lægge mærke til. Man forsikrede mig, at mine støvler samt alt, hvad man havde fundet hos mig, da jeg blev bragt dertil, var i god og sikker forvaring, og det ville blive leveret mig tilbage, så snart jeg var blevet rask. Stedet, hvor jeg lå syg, hed Schlemihlium; det, som daglig blev læst op om Peter Schlemihl, var en formaning til at bede for ham som den veldædige grundlægger af denne stiftelse. Den venlige mand, som jeg havde set ved min seng, var Bendel, den skønne kvinde var Mina.

Uden at blive kendt helbredtes jeg i Schlemihlium og erfarede desuden, at jeg var i Bendels fødeby, hvor han for resten af mit guld, som der ellers ingen velsignelse havde været

ved, havde anlagt et hospital, hvor ulykkelige mennesker nu velsignede mig; det bar mit navn, og han havde selv overopsynet. Mina var enke, en ulykkelig proces havde kostet Rascal livet og hende selv den største del af hendes formue. Hendes forældre var døde. Hun levede her som en from enke og udøvede barmhjertige gerninger.

En gang stod hun ved nr. Tolvs seng og talte med hr. Bendel: "Hvorfor, ædle frue, vil De så ofte udsætte Dem for den dårlige luft, som hersker her? Skulle skæbnen have været så hård mod Dem, at De ønsker at dø?" – "Nej, hr. Bendel, siden jeg har drømt min lange drøm til ende og er vågnet, har jeg det godt, nu hverken ønsker eller frygter jeg døden. Glad tænker jeg på fortiden og fremtiden. Er det ikke også med stille, inderlig lykke, at De nu på en så from måde tjener Deres herre og ven?" – "Jo, Gud være lovet, ædle frue. Det er dog gået vidunderligt med os, ubetænksomt har vi drukket megen glæde og bitter smerte af det fulde bæger. Nu er det tomt; nu skulle man tro, at alt det kun var en prøve, og at man rustet med klog indsigt kan vente den virkelige begyndelse. Den virkelige begyndelse er en anden, og man ønsker ikke det første gøglespil tilbage, og dog er man i det hele taget glad over at have levet det, som det var. Derfor har jeg også den faste tillid til, at det nu må gå vor gamle ven bedre end den gang." – "Ligeså jeg," svarede den smukke enke, og derpå gik de videre.

Denne samtale havde gjort et dybt indtryk på mig; men jeg var i tvivl, om jeg skulle give mig til kende eller drage ukendt bort. – Jeg tog en afgørende beslutning; jeg bad om papir og blyant og skrev følgende:

> Også Eders gamle ven går det nu bedre end den gang, og selv om han bøder, er det forsoningens bod.

Derpå sagde jeg, at jeg ønskede at klæde mig på, da jeg befandt mig bedre. Man hentede nøglen til det lille skab, der stod ved min seng. Der fandt jeg hele min ejendom. Jeg tog mine klæder på, lagde botanisérkassen, hvori jeg til min glæde fandt mine tangplanter, over min sorte pelsfrakke, trak mine støvler på og lagde den skrevne seddel på sengen, og aldrig så snart var jeg ude af døren, førend jeg var et godt stykke på vejen til Thebais.

Da jeg gik langs med den syriske kyst ad den samme vej, ad hvilken jeg sidst var draget ud, så jeg min stakkels Figaro komme mig i møde. Den fortræffelige puddel synes at være blevet ked af at vente på sin herre hjemme og at være gået ud for at søge efter ham. Jeg stod stille og råbte efter den. Gøende sprang den imod mig, idet den ytrede sin uskyldige overgivenhed på tusinde rørende måder. Jeg tog den på armen, for følge mig kunne den rigtignok ikke, og bar den med mig hjem igen.

Der fandt jeg alt i den gamle orden, og efterhånden som jeg kom til kræfter, vendte jeg tilbage til mine tidligere sysler og min gamle levemåde. Kun måtte jeg i et helt år holde mig borte fra den uudholdelige kulde i polarlandene.

Således, min kære Chamisso, lever jeg endnu den dag i dag. Mine støvler slides ikke, således som jeg i begyndelsen frygtede ved at læse det lærde værk af den berømte Tieckius: *De rebus gestis Pollicilli* [Note 2)]. Deres kraft svækkes ikke; kun min kraft svækkes, dog har jeg den trøst at se den anvendt til et mål i en

bestemt retning og ikke bortødslet til ingen nytte. Så vidt mine støvler har kunnet føre mig, har jeg lært jorden, dens skikkelse, dens højder, dens temperatur, dens skiftende atmosfære, dens magnetiske kræfter, samt livet på den, især i planteverdenen, mere grundigt at kende end noget andet menneske for mig. Jeg har fremstillet kendsgerninger med størst mulig klarhed og nøjagtighed i flere værker, mine slutninger og meninger har jeg flygtigt fremsat i nogle afhandlinger. – Jeg har bestemt det indre Afrikas og de nordlige polarlandes geografi, det indre Asiens og dets østlige kyster. Min *Historia stirpium plantarum utrinsque orbis* står som et stort fragment af *Flora universalis terrae* og som et led af mit *systema naturae*. Jeg tror deri ikke blot at have forøget de bekendte arters antal omtrent med en tredjedel, men også at have udrettet noget med hensyn til natursystemet og planternes geografi. Nu arbejder jeg flittigt på min fauna. Jeg skal sørge for, at mine manuskripter for min død bliver nedlagt hos universitetet i Berlin.

Og dig, min kære Chamisso, har jeg udvalgt til at opbevare min vidunderlige historie, for at den, når jeg en gang er forsvundet fra jorden, kan blive mange af dens beboere til en nyttig lære. Men hvis du, min ven, vil leve blandt menneskene, så lær først at ære din skygge og dernæst dine penge. Men hvis du kun vil leve for dig selv og dit bedre Jeg, o, så behøver du intet råd.

Explicit.

Om "Peter Schlemihls forunderlige historie"

Forfatter: Adelbert von Chamisso (1781-1838).
Org.udgave: *Peter Schlemihl's wundersame Geschichte, mitgetheilt von Adelbert von Chamisso und herausgegeben von Friedrich Baron de la Motte Fouqué.* Johann Leonhard Schrag, Nürnberg 1814.
Denne udgave baseret på: *Peter Schlemihls vidunderlige Historie. Meddelt af Adelbert von Chamisso*. Oversat af P. Strøm. Forlagt af P. Hauberg og Jul. Gjellerup. København u.å. (1888).
Oversætter: P. Strøm (?–?).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter illustration af A. Fleischmann (?–?) fra udgaven J. L. Schrag, Nürnberg 1842. Desuden er benyttet en illustration af Franz Josef Leopold (1783-1832) fra den tyske førsteudgave 1814, samt fire illustrationer af Adolf Schrödter (1805-75) fra en udgave af "Adelbert von Chamisso's Werke", Weidmann'sche Buchhandlung, Leipzig 1836.

ISBN 978-87-7979-857-1

1. ebogsudgave

www.ebib1800.dk

Note 1: **Justo judicio etc.:** Ved Guds retfærdige dom er jeg dømt, ved Gud retfærdige dom er jeg fordømt.

Note 2: **De rebus gestis Pollicilli:** Ludwig Tieck: *Leben und Thaten des kleinen Thomas, genannt Däumchen*, svarer til dansk "Tommeliden".